

Страсбург, 11.6.2013
COM(2013) 404 final

2013/0185 (COD)

Предложение за

ДИРЕКТИВА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА

**относно някои правила за уреждане на икове за обезщетение по националното
право за нарушения на разпоредбите на правото на държавите членки и на
Европейския съюз в областта на конкуренцията**

(текст от значение за ЕИП)

{SWD(2013) 203 final}

{SWD(2013) 204 final}

ОБЯСНИТЕЛЕН МЕМОРАНДУМ

1. КОНТЕКСТ НА ПРЕДЛОЖЕНИЕТО

1.1. Общ контекст

С Регламент № 1/2003¹ се привеждат в действие правилата на ЕС, с които се забраняват антиконкурентните споразумения (включително картелите) и злоупотребите с господстващо положение („правилата за конкуренция на ЕС“), описани в членове 101 и 102 от Договора за функционирането на Европейския съюз („Договорът“), чрез определяне на условията, съгласно които Комисията, националните органи за защита на конкуренцията („НОЗК“) и националните съдилища прилагат тези разпоредби в конкретни случаи.

С Регламент № 1/2003 на Комисията и НОЗК се дават правомощия да прилагат членове 101 и 102 от Договора.² Комисията може да налага глоби на предприятия, които са нарушили тези разпоредби.³ Правомощията на НОЗК са описани в член 5 от Регламент № 1/2003. Прилагането на правилата за конкуренция на ЕС от страна на Комисията и НОЗК се нарича общо „прилагане от страна на публичните органи на правото на ЕС в областта на конкуренцията“.

Освен прилагането от страна на публичните органи, прякото действие на членове 101 и 102 от Договора се изразява в това, че с тези разпоредби се създават права и задължения за отделни лица, които могат да се упражняват или приложат чрез националните съдилища на държавите членки.⁴ Това се нарича „прилагане от страна на частноправни субекти на правилата на ЕС в областта на конкуренцията“.

Предявяването на иски за обезщетение вследствие на нарушение на член 101 или член 102 от Договора представлява важна област от прилагането от страна на частноправни субекти на правото на ЕС в областта на конкуренцията. От прякото действие на забраните, заложи в членове 101 и 102 от Договора, следва, че всяко лице може да предяви иск за обезщетение във връзка с понесени вреди, когато е налице причинно-следствена връзка между вредата и нарушаването на правилата за конкуренция на ЕС.⁵ Страните, понесли вреди, трябва да могат да поискат обезщетение не само за действително понесените загуби (*damnum emergens*), но и за ползите, от които са били лишени (пропуснати ползи или *lucrum cessans*) плюс лихви.⁶ Обезщетенията за вреди, произтичащи от нарушаване на правилата за конкуренция на ЕС, не могат да бъдат присъдени чрез правоприлагане от страна на публичните органи.

---

¹ Регламент (ЕО) № 1/2003 на Съвета от 16 декември 2002 г. относно изпълнението на правилата за конкуренция, предвидени в членове 81 и 82 от Договора за създаване на Европейската общност, ОВ L 1, 4.1.2003 г., стр. 1. Считано от 1 декември 2009 г., членове 81 и 82 от Договора за ЕО станаха членове 101 и 102 от Договора за функционирането на Европейския съюз. Тяхното съдържание не е променено.

² Съответно членове 4 и 5 от Регламент № 1/2003.

³ Член 23 от Регламент № 1/2003.

⁴ Член 6 от Регламент № 1/2003; вж. също Решение от 27 март 1974 г. по дело *BRT/SABAM*, 127/73, Recueil, стр. 51, точка 16; решение от 18 март 1997 г. по дело *Guérin Automobiles/Комисия* (C-282/95 P, Recueil, стр. I-1503, точка 39).

⁵ Вж. решение от 20 септември 2001 г. по дело *Courage u Crehan* (C-453/99, Recueil, стр. I-6297), Решение от 13 юли 2006 г. по съединени дела *Manfredi* (C-295/04 до C-298/04, Recueil, стр. I-6619), Решение от 14 юни 2011 г. по дело *Pfleiderer AG/Bundeskartellamt* (C-360/09, Сборник, стр. I-5161) и Решение от 6 ноември 2012 г. по дело *Европейска общност/Otis NV и други* (C-199/11, Сборник, стр. I-0000).

⁶ Решение по дело *Manfredi*, вж. бележка под линия 5, точка 95.

Присъждането на обезщетение е извън обхвата на компетентност на Комисията и НОЗК и попада в компетентността на националните съдилища и гражданското право и производство.

Следователно спазването на правилата за конкуренция на ЕС се гарантира чрез стриктно прилагане на тези правила от страна на Комисията и НОЗК в съчетание с прилагане от страна на националните съдилища.

1.2. Основания и цели на предложението

Целта на настоящото предложение е да се гарантира ефективно прилагане на правилата за конкуренция на ЕС чрез

- i) оптимизиране на взаимодействието между прилагането от страна на публичните органи и от страна на частноправни субекти на правото в областта на конкуренцията; и
- ii) гарантиране, че страните, понесли вреди вследствие на нарушение на правилата за конкуренция на ЕС, могат ефективно да получат пълно обезщетение за тези вреди.

Оптимизиране на взаимодействието между прилагането от страна на публичните органи и от страна на частноправни субекти на правото в областта на конкуренцията

Общото прилагане на правилата за конкуренция на ЕС се гарантира най-добре чрез допълващо се правоприлагане от страна на публичните органи и от страна на частноправни субекти. При все това се счита, че съществуващата правна рамка не урежда по уместен начин взаимодействието между двете направления на прилагането на правото на ЕС в областта на конкуренцията.

Предприятията, които обмислят дали да сътрудничат на даден орган за защита на конкуренцията съгласно неговата програма за освобождаване от глоби и намаляване на техния размер (при което предприятията признават за своето участие в картел в замяна на освобождаване от глоба или намаляване на нейния размер), не могат да знаят към момента на своето сътрудничество дали лицата, понесли вреди от нарушаването на правото в областта на конкуренцията, ще имат достъп до информацията, която предприятията доброволно са предоставили на орган за защита на конкуренцията. По-специално в решението си от 2011 г. по делото *Pfleiderer* Съдът на Европейския съюз (наричан по-долу „Съдът“)⁷ постанови, че при липса на право на ЕС националният съд сам преценява въз основа на националното право и поотделно за всеки случай дали да разреши разкриване на документи, включително документи от производство за освобождаване от глоби и намаляване на техния размер. Когато взема такова решение, националният съд следва да балансира интересите, свързани със защита на ефективното прилагане от страна на публичните органи на правилата за конкуренция на ЕС, и интересите, свързани с гарантиране на възможността за ефективно упражняване на правото на пълно обезщетение. Това би могло да доведе до несъответствия между и дори в рамките на държавите членки по отношение на разкриването на доказателства от преписките, съхранявани от органите за защита на конкуренцията. Нещо повече, произтичащата от това неяснота относно възможностите за разкриване на информация, свързана с освобождаване от глоби и намаляване на техния размер, вероятно би

---

⁷ Решение от 14 юни 2011 г. по дело *Pfleiderer AG/Bundeskartellamt* (C-360/09, Сборник, стр. I-5161).

повлияла на избора на дадено предприятие дали да сътрудничи на органите за защита на конкуренцията съгласно техните програми за освобождаване от глоби и намаляване на техния размер. При липсата на правно обвързващо действие на равнище ЕС ефективността на програмите за освобождаване от глоби и намаляване на техния размер — които представляват изключително важен инструмент в областта на прилагането от страна на публичните органи на правилата за конкуренция на ЕС — би могла да бъде подкопани в значителна степен поради риска определени документи да бъдат разкрити в рамките на искове за обезщетение, предявени пред националните съдилища.

Необходимостта да се уреди взаимодействието между прилагането от страна на публичните органи и от страна на частноправни субекти на правилата бе потвърдена и в отговорите на заинтересованите страни в рамките на общественото допитване по Бялата книга от 2008 г. относно исковете за обезщетение за вреди при нарушаване на антиръстовите правила на ЕС („Бялата книга“)⁸ и проведеното през 2011 г. допитване относно съгласуван европейски подход за колективна защита⁹. В резолюцията на ръководителите на европейските органи за защита на конкуренцията от май 2012 г. също бе подчертано значението на защитата на документи във връзка с освобождаване от глоби и намаляване на техния размер в контекста на граждански искове за обезщетение.¹⁰ Европейският парламент многократно подчерта, че правоприлагането от страна на публичните органи в областта на конкуренцията е от огромно значение и призова Комисията да гарантира, че правоприлагането от страна на частноправни субекти не застрашава ефективността на програмите за освобождаване от глоби и намаляване на техния размер и процедурите за постигане на споразумение.¹¹

По този начин първата основна цел на настоящото предложение е да се оптимизира взаимодействието между прилагането от страна на публичните органи и прилагането от страна на частноправни субекти на правилата за конкуренция на ЕС, като така ще се гарантира, че Комисията и НОЗК могат да поддържат политика на стриктно правоприлагане от страна на публичните органи, а лицата, понесли вреди вследствие на нарушаване на правото в областта на конкуренцията, могат да получат обезщетение за понесените вреди.

Гарантиране на ефективно упражняване на правото на лицата, понесли вреди, на пълно обезщетение

Втората основна цел на настоящото предложение е да се гарантира, че лицата, понесли вреди вследствие на нарушаване на правилата за конкуренция на ЕС, могат ефективно да получат обезщетение за понесените вреди.

⁸ COM (2008) 165 окончателен; вж. също работен документ на службите на Комисията, приложен към Бялата книга, SEC(2008) 404.

⁹ Обществено допитване „Към съгласуван европейски подход за колективна защита“, вж. http://ec.europa.eu/competition/consultations/2011_collective_redress/index_en.html.

¹⁰ Резолюция, приета на заседанието на ръководителите на европейските органи за защита на конкуренцията относно защитата на 23 май 2012 г., „Защита на документи във връзка с освобождаване от глоби и намаляване на техния размер в контекста на граждански искове за обезщетение“, достъпна на: http://ec.europa.eu/competition/ecn/leniency_material_protection_en.pdf.

¹¹ Вж. резолюциите на Европейския парламент от 2 февруари 2012 г. „Към съгласуван европейски подход за колективна защита“ (2011/2089(INI)): <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2012-0021+0+DOC+XML+V0//BG> и годишния доклад за политиката на ЕС в областта на конкуренцията (2011/2094(INI)) <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2012-0031+0+DOC+XML+V0//BG>.

Макар че правото на пълно обезщетение се гарантира от самия Договор и е част от достиженията на правото на Европейския съюз, практическото упражняване на това право често се затруднява или е практически невъзможно поради приложимите правила и процедури. Въпреки някои скорошни признаци на подобрене в някои държави членки, към настоящия момент повечето лица, понесли вреди от нарушаване на правилата за конкуренция на ЕС, на практика не получават обезщетение за понесените вреди.

Още през 2005 г. Комисията определи в своята Зелена книга относно исовете за обезщетение за вреди при нарушаване на антиръстовите правила на ЕО¹² („Зелената книга“) основните пречки за постигане на по-ефективна система за исове за обезщетение за вреди при нарушаване на антиръстовите правила. Днес същите тези пречки продължават да са налице в голяма част от държавите членки. Те са свързани със:

- i) събиране на доказателствата, необходими за доказването на дадена претенция;
- ii) липса на ефективни механизми за колективна защита, по-специално за потребителите и малките и средните предприятия (МСП);
- iii) липса на ясни правила за прехвърлянето като защита (passing-on defence);
- iv) липса на ясна доказателствена стойност на решенията на НОЗК;
- v) възможност да се предяви иск за обезщетение, след като орган за защита на конкуренцията е установил нарушение; и
- vi) как да се определи количествено вредата при нарушаване на антиръстовите правила.

Освен тези конкретни материални пречки за ефективно обезщетение съществуват големи разлики по отношение на националните законови правила, уреждащи исовете за обезщетение за нарушения на антиръстовите правила, и тези разлики в действителност се задълбочиха през последните години. Те могат да доведат до правна несигурност за всички страни, участващи в исове за обезщетение за нарушения на антиръстовите правила, което на свой ред води до неефективно прилагане от страна на частноправни субекти на правилата за конкуренция, особено в трансгранични случаи.

С оглед да се коригира тази ситуация втората основна цел на настоящото предложение е да се гарантира, че навсякъде в Европа лицата, понесли вреди вследствие на нарушаване на правилата за конкуренция на ЕС, имат достъп до ефективни механизми за получаване на пълно обезщетение за понесените вреди. Това ще доведе до по-равнопоставени условия за предприятията на вътрешния пазар. Освен това, ако се увеличи вероятността нарушителите на член 101 или член 102 от Договора да бъдат принудени да заплатят разходите, произтичащи от тяхното нарушение, това не само ще облекчи от тези разходи лицата, понесли вреди от неправомерното поведение, но и ще служи като стимул за подобрене спазване на правилата за конкуренция на ЕС.

За да се постигне тази цел, Комисията включи конкретни предложения за политика в своята Бяла книга от 2008 г. В последвалото обществено допитване гражданското

---

¹² COM (2005) 672 окончателен; вж. също работен документ на службите на Комисията, приложен към Зелената книга, SEC (2005) 1732.

общество и институционалните заинтересовани страни като Европейския парламент¹³ и Европейския икономически и социален комитет¹⁴ като цяло приветстваха тези политически мерки и призоваха за конкретно законодателство на ЕС в областта на исовете за обезщетение за нарушения на антиръстовите правила.¹⁵

1.3. Съществуващи разпоредби в областта на предложението

- Регламент № 1/2003 на Съвета относно изпълнението на правилата за конкуренция, предвидени в членове [101] и [102] от Договора
  - Съгласно член 2 доказателствената тежест за нарушение на член 101, параграф 1 или член 102 от Договора се носи от страната, която твърди, че е извършено нарушение. Ако ответникът желае да се възползва от възможността по член 101, параграф 3 от Договора, той носи доказателствената тежест, че условията на посочения параграф са изпълнени. Тези правила се прилагат както по отношение на правоприлагането от страна на публичните органи, така и по отношение на исовете за обезщетение за понесени вреди вследствие на нарушение на член 101 или член 102 от Договора.
  - В член 15, параграф 1 се предвижда, че в производствата по прилагане на член 101 или член 102 от Договора националните съдилища могат да се обръщат към Комисията с искане да им бъде предадена информацията, с която тя разполага. В известието на Комисията относно сътрудничеството между Комисията и съдилищата на държавите — членки на Европейския съюз, при прилагането на членове 101 и 102 от Договора¹⁶ се разглежда по-подробно тълкуването и практическото прилагане на тази разпоредба.
  - В член 16, параграф 1 се предвижда, че когато националните съдилища се произнасят по споразумения, решения или практики съгласно член 101 или член 102 от Договора, които вече са предмет на решения на Комисията, те не могат да вземат решения, които са в противоречие с решението, прието от Комисията. Освен това те следва да избягват вземането на решения, които биха противоречали на решение, което Комисията предвижда да приеме по образувано от нея производство. За тази цел националният съд може да прецени дали е необходимо временно да преустанови своето производство в очакване на решението.
- Регламент № 44/2001 на Съвета съдържа правила относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела.¹⁷ В съответствие с условията, определени в този регламент, съдилищата

¹³ Резолюция на Европейския парламент от 26 март 2009 г. относно Бяла книга относно исовете за обезщетение за вреди при нарушаване на антиръстовите правила на Европейската общност (2008/2154(INI)).

¹⁴ Становище на Европейския икономически и социален комитет от 25 март 2009 г. относно Бяла книга относно исовете за обезщетение за вреди при нарушаване на антиръстовите правила на Европейската общност, ОВ С 228, 22.9.2009 г., стр. 40.

¹⁵ Вж. Резолюция на Европейския парламент от 2 февруари 2012 г. относно годишния доклад за политиката на ЕС в областта на конкуренцията (2011/2094(INI)).

¹⁶ ОВ С 101, 27.4.2004 г., стр. 54.

¹⁷ Регламент (ЕО) № 44/2001 на Съвета от 22 декември 2000 г. относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела, ОВ L 12, 16.1.2001 г., стр. 1. Този регламент наскоро бе заменен с Регламент (ЕС) № 1215/2012 от 12 декември 2012 г. относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения

на държавите членки са компетентни да разглеждат искове за обезщетение за нарушения на антитръстовите правила и решенията по тези искове се признават и изпълняват в другите държави членки.

- Регламент № 1206/2001 на Съвета урежда сътрудничеството между съдилищата на отделните държавите членки при събирането на доказателства по граждански или търговски дела и следователно включва и исковете за обезщетение за нарушения на антитръстовите правила¹⁸.
- Член 6, параграф 3 от Регламент № 864/2007 на Европейския парламент и на Съвета съдържа правила относно правото, приложимо при искове за обезщетение за вреди при нарушаване на антитръстовите правила¹⁹.
- С Регламент № 861/2007 на Европейския парламент и на Съвета²⁰ се създава европейска процедура за искове с малък материален интерес с цел да се опрости и ускори провеждането на съдебни производства по отношение на искове с малък материален интерес в трансгранични случаи и да се намалят разходите.
- Директива 2008/52/ЕО на Европейския парламент и на Съвета задължава държавите членки да предвидят възможност за медиация по всички гражданскоправни и търговскоправни въпроси и следователно включва и исковете за обезщетение за нарушения на антитръстовите правила.²¹
- В член 15, параграф 4 от Регламент № 773/2004²² на Комисията се определя, че документите, които са получени посредством предоставянето на достъп до преписката на Комисията, се използват само за целите на съдебно или административно производство за прилагане на разпоредбите на членове 101 и 102 от Договора. Известието на Комисията относно правилата за достъп до преписката²³ съдържа по-подробни правила по отношение на достъпа до преписката на Комисията и използването на тези документи.
- Известието на Комисията относно освобождаване от глоби и намаляване на техния размер по делата за картели („известие относно освобождаване от глоби и намаляване на техния размер“)²⁴ съдържа правила относно условията,

---

по граждански и търговски дела, ОВ L 351, 20.12.2012 г., стр. 1, който в по-голямата си част ще влезе в сила на 10 януари 2015 г.

¹⁸ Регламент (ЕО) № 1206/2001 на Съвета от 28 май 2001 г. относно сътрудничеството между съдилища на държавите членки при събирането на доказателства по граждански или търговски дела, ОВ L 174, 27.6.2001 г., стр. 1.

¹⁹ Регламент (ЕО) № 864/2007 на Европейския парламент и на Съвета от 11 юли 2007 г. относно приложимото право към извъндоговорни задължения („Рим II“), ОВ L 199, 31.7.2007 г., стр. 40.

²⁰ Регламент (ЕО) № 861/2007 на Европейския парламент и на Съвета от 11 юли 2007 г. за създаване на европейска процедура за искове с малък материален интерес, ОВ L 199, 31.7.2007 г., стр. 1.

²¹ Директива 2008/52/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 21 май 2008 г. относно някои аспекти на медиацията по гражданскоправни и търговскоправни въпроси, ОВ L 136, 24.5.2008 г., стр. 3.

²² Регламент (ЕО) № 773/2004 на Комисията от 7 април 2004 г. относно водените от Комисията производства съгласно членове 81 и 82 от Договора за ЕО, ОВ L 123/18, 27.4.2004 г., стр. 18.

²³ Известие на Комисията относно правилата за достъп до преписката на Комисията при производства по членове 81 и 82 от Договора за ЕО, членове 53, 54 и 57 от Споразумението за ЕИП и Регламент (ЕО) № 139/2004 на Съвета, ОВ С 325/07, 22.12.2005 г., стр. 7.

²⁴ Известие на Комисията относно освобождаване от глоби и намаляване на техния размер по делата за картели, ОВ С 298, 8.12.2006 г., стр. 17.

при които предприятията могат да сътрудничат на Комисията в рамките на нейната програма за освобождаване от глоби и намаляване на техния размер и така да бъдат освободени от глоби или техният размер да бъде намален по дела за картели. В точка 33 от известието се посочва, че достъпът до изявления на предприятията се предоставя само на страните, до които е адресирано изложението на възражения, при условие че те — както и юридическите съветници, получаващи достъп от тяхно име — не правят каквито и да било копия с механични или електронни средства на информацията в изявленията на предприятията и информацията от изявленията на предприятията се използва единствено за целите, посочени в известието относно освобождаване от глоби и намаляване на техния размер. Достъп до изявленията на предприятия не се предоставя на други лица, като например на жалбоподатели. Тази специална защита на изявленията на предприятията не е основателна от момента, в който заявителят разкрие съдържанието му пред трети лица. Освен това Известието на Комисията относно воденето на производства за постигане на споразумение с оглед приемане на решения съгласно член 7 и член 23 от Регламент (ЕО) № 1/2003 на Съвета при дела за картели („известие за постигане на споразумение“)²⁵ въвежда рамката за компенсиране на сътрудничеството с Комисията при производства, образувани с оглед прилагане на член 101 от Договора при дела за картели („процедура за постигане на споразумение“). Точка 39 от това известие съдържа правила за разкриването на заявления за постигане на споразумение пред националните съдилища.

2. РЕЗУЛТАТИ ОТ КОНСУЛТАЦИИТЕ СЪС ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ И ОЦЕНКИТЕ НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО

2.1. Консултация със заинтересованите страни

Зелената книга от 2005 г. и Бялата книга от 2008 г. предизвикаха широк дебат сред заинтересованите страни и бяха получени голям брой коментари.²⁶ По време на обществените допитвания бе изразена широка подкрепа за общия подход на Комисията към създаване на условия, позволяващи да бъдат предявявани иски за обезщетение за нарушения на антиръстовите правила. Респондентите приветстваха ръководния принцип за обезщетение и произтичащия от него избор да не се предлагат мерки като групови иски от американски тип, широкообхватно досъдебно проучване на доказателствата или множествени иски за обезщетение, които биха били насочени най-вече към възпиране. Широко беше признато съществуването на пречки, които възпрепятстват ефективната правна защита на лицата, понесли вреди вследствие на нарушения на правилата за конкуренция. При все това бяха изразени различни мнения относно мерките по същество, предложени с оглед преодоляване на проблемите.

През 2011 г. Комисията проведе обществено допитване относно съгласуван европейски подход за колективна защита.²⁷ С оглед на отговорите на заинтересованите страни и

---

²⁵ ОВ 2008/С 167/1.

²⁶ Писмените коментари, получени от Комисията по време на общественото допитване, могат да бъдат намерени тук: http://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages/green_paper_comments.html (консултация относно Зелената книга) и тук: http://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages/white_paper_comments.html (консултация относно Бялата книга).

²⁷ Виж бележка под линия 9 по-горе.

позицията на Европейския парламент²⁸ Комисията взе решение за хоризонтален подход по този въпрос, а не за включване на конкретно насочени към конкуренцията разпоредби относно колективната защита в настоящото предложение. Приемането на хоризонтален подход дава възможност за общи правила за колективна защита за всички области на политика, в които често се наблюдават изолирани нарушения и при които за потребителите и МСП е трудно да получат обезщетение. Като първа стъпка от хоризонталния подход относно колективната защита Комисията прие съобщението „Към европейска рамка за колективна защита“²⁹ и препоръка за общи принципи на механизмите за колективни иски за преустановяване на нарушения и колективни иски за обезщетение в държавите членки, свързани с нарушения на правата, предоставени съгласно правото на Европейския съюз³⁰.

Освен това през 2011 г. Комисията проведе обществено допитване относно проект на документ с насоки относно количествено определяне на вредата при иски за обезщетение за нарушения на антитръстовите правила.³¹ В него се проучват редица методи, използвани за количествено определяне на вредата при иски за обезщетение, и се разясняват силните и слабите страни на тези методи. Заинтересованите страни на институционално равнище и другите заинтересовани страни като цяло приветстваха идеята да се публикуват необвързващи насоки относно количествено определяне на вредата при нарушение на антитръстовите правила.³²

2.2. Събиране и използване на експертни становища

Комисията възложи извършването на външни проучвания за изготвянето на Зелената книга от 2005 г.³³, за Бялата книга от 2008 г.³⁴ и за проекта на документ с насоки от 2011 г. относно количественото определяне на вредата при нарушение на антитръстовите правила.³⁵

²⁸ Резолюция на Европейския парламент от 2 февруари 2012 г. „Към съгласуван европейски подход за колективна защита“ (2011/2089(INI)): <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP/TEXT+TA+P7-TA-2012-0021+0+DOC+XML+V0//BG>.

²⁹ Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите „Към европейска рамка за колективна защита“, COM(2013) 401 final.

³⁰ Препоръка на Комисията за общи принципи на механизмите за колективни иски за преустановяване на нарушения и колективни иски за обезщетение в държавите членки, свързани с нарушения на правата, предоставени съгласно правото на Европейския съюз, C(2013) 3539 final.

³¹ Обществено допитване относно проект на документ с насоки — Количествено определяне на вредата при иски за обезщетение на основание нарушение на член 101 или член 102 от Договора, достъпна на:

http://ec.europa.eu/competition/consultations/2011_actions_damages/index_en.html.

³² Мненията, получени в рамките на общественото допитване, са достъпни на: http://ec.europa.eu/competition/consultations/2011_actions_damages/index_en.html#contributions.

³³ „Проучване на условията за предявяване на иски за обезщетение в случай на нарушение на правилата за конкуренция на ЕО“, достъпно на: <http://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages/study.html>

³⁴ „Подобряване на ефективността на исковете за обезщетение при нарушение на антитръстовите правила в ЕС: въздействие върху благосъстоянието и възможни сценарии“, достъпно на: http://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages/files_white_paper/impact_study.pdf

³⁵ „Количествено определяне на вредата при нарушение на антитръстовите правила — към незадължителни насоки за съдилищата“, достъпно на: http://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages/quantification_study.pdf

2.3. Оценка на въздействието

Предложението за директива бе предшествано от оценка на въздействието, която се основаваше главно на заключенията в оценката на въздействието относно Бялата книга. По-специално не бяха проучени повторно мерки, които са били изключени от Бялата книга поради вероятната им липса на ефективност или прекомерни разходи.

Докладът от оценката на въздействието³⁶ бе насочен основно към четири варианта за последваща инициатива с цел оптимизиране на взаимодействието между прилагането от страна на публичните органи и от страна на частноправни субекти на правилата за конкуренция на ЕС и гарантиране на по-ефективна правна рамка за предявяване на искове за обезщетение вследствие на нарушение на правилата за конкуренция на ЕС в цяла Европа. Тези варианти обхващат решения от това да не се предприема действие на равнище ЕС, през подход, свързан с приемането на актове с незадължителен характер, до два варианта за правно обвързващо действие на ЕС.

Предпочитаният вариант — който представлява основата на настоящото предложение за директива — се счита за най-разходоефективния начин за постигане на поставените цели. При него надлежно се отчитат както основните коментари, получени по време на обществените допитвания през последните осем години, така и най-скорошните законодателни и съдебни развития на равнище ЕС и национално равнище.

3. ПРАВНИ ЕЛЕМЕНТИ НА ПРЕДЛОЖЕНИЕТО

3.1. Правно основание за предложението

Изборът на правно основание за европейска мярка трябва да се основава на обективни фактори, които подлежат на съдебен контрол. Те включват целта и съдържанието на мярката. Настоящото предложение се основава на членове 103 и 114 от Договора, защото то е насочено към две еднакво важни цели, които са неразривно свързани, а именно а) привеждане в действие на принципите, определени в членове 101 и 102 от Договора, и б) гарантиране на по-равнопоставени условия за предприятията, които осъществяват дейност на вътрешния пазар, както и улесняване на гражданите и предприятията да упражняват правата, произтичащи от вътрешния пазар.

По отношение на първата цел Съдът поясни, че пълната ефективност на правилата за конкуренция на ЕС, и по-специално практическото действие на забраните, предвидени в тези правила, ще бъдат изложени на риск, ако тези правила не са достъпни за всяко лице с оглед предявяване на иск за обезщетение за понесени загуби от договор или поведение, с което се ограничава или нарушава конкуренцията. Съдът заключи, че исковете за обезщетение укрепват действието на правилата за конкуренция на ЕС и следователно могат да имат значителен принос към поддържането на ефективна конкуренция в ЕС.³⁷ Тъй като настоящото предложение цели подобряване на условията, при които страните, понесли вреди, могат да предявят искове за обезщетение, и оптимизиране на взаимодействието между прилагането от страна на публичните органи и от страна на частноправни субекти на членове 101 и 102 от ДФЕС, то очевидно привежда в действие тези разпоредби. Това означава, че предложението за директива трябва да се основава на член 103 от Договора.

³⁶ Работен документ на службите на Комисията, Искове за обезщетение за нарушения на антиitrustовите правила на Европейския съюз, Страсбург, 11.6.2013 г., SWD(2013) 203 final.

³⁷ Вж. бележка под линия 5 по-горе.

Това правно основание обаче само по себе си не е достатъчно, тъй като целта и съдържанието на предложението за директива надхвърлят правното основание. В действителност целта на предложението за директива е по-широкообхватна от това да се приведат в действие членове 101 и 102 от ДФЕС. Съществуващите понастоящем различия между националните правила, регламентиращи исковите за обезщетение при нарушение на правилата за конкуренция на ЕС, включително взаимодействието на тези искове с прилагането от страна на публичните органи на въпросните правила, доведоха до създаването на очевидно неравнопоставени условия на вътрешния пазар. Тези видими разлики вече бяха описани в сравнително проучване от 2004 г.³⁸ и също така в Бялата книга от 2008 г. и придружаващата я оценка на въздействието. Оттогава насам тези различия се задълбочиха поради различните законодателни и съдебни развития в ограничен брой държави членки.

Един пример за такова различие са различните национални правила, които се прилагат по отношение на достъпа до доказателства. С изключение на малко на брой държави членки, липсата на подходящи правила относно разкриването на документи в производства пред националните съдилища означава, че лицата, понесли вреди вследствие на нарушение на правото в областта на конкуренцията, които искат да получат обезщетение за понесените вреди, нямат ефективен достъп до доказателства. Други примери са свързани с националните правила относно прехвърлянето като защита (при които съществуващите различия имат съществени последици върху способността на преките/непреките купувачи ефективно да предявят искове за обезщетение и съответно върху шансовете на ответника да избегне изплащането на обезщетение за причинените вреди), с доказателствената стойност на решенията на НОЗК в последващи искове за обезщетение и с националните правила, приложими при количественото определяне на вредата при нарушение на антиitrustовите правила (например наличие на презумпция за вреда).

Тези видими различия между националните законодателства водят до ситуация, в която ищците считат правилата, приложими в някои държави членки, за много по-подходящи за ефективно предявяване на иск за обезщетение вследствие на нарушение на антиitrustовите правила в тези държави членки, отколкото в други държави членки. Тези различия водят до неравенство и несигурност по отношение на условията, съгласно които страните, понесли вреди — както граждани, така и предприятия — могат да упражнят правото на обезщетение, произтичащо от Договора, и влияят върху неговата ефективност. В действителност, когато правилата относно компетентността позволяват на даден ищец да предяви своя иск в една от тези „благоприятни“ държави членки и когато този ищец разполага с необходимите ресурси и стимули да направи това, той има много по-голяма вероятност да упражни своето европейско право на обезщетение, отколкото когато не може да предяви иск там. Тъй като страните, понесли вреди, които имат искове с по-малък размер и/или по-малко ресурси, като цяло избират да предявят искове в собствените си държави членки по установяване (една от причините е, че по-специално потребителите и по-малките предприятия не могат да си позволят да изберат по-благоприятната юрисдикция), несъответствията между националните правила могат да доведат до неравнопоставени условия във връзка с исковите за обезщетение и да засегнат конкуренцията на пазарите, на които тези увредени страни осъществяват дейност.

---

³⁸ Вж. бележка под линия 33 по-горе.

По-подобен начин тези видими разлики означават, че предприятията, установени и осъществяващи дейност в отделните държави членки, са изложени на различаващи се в значителна степен равнища на риск от санкциониране за нарушения на правото в областта на конкуренцията. Това неравномерно прилагане на европейското право на обезщетение може да доведе до конкурентно предимство за предприятия, които са нарушили членове 101 или 102 от Договора, но не са установени или не осъществяват дейност в една от тези „благоприятни“ държави членки. От друга страна неравномерното правоприлагане обезкуражава упражняването на правата на установяване и предоставяне на стоки и услуги в тези държави членки, в които правото на обезщетение се прилага по по-ефективен начин. По този начин разликите в режимите на отговорност могат да окажат отрицателно въздействие върху конкуренцията и да създават риск от значително нарушаване на правилното функциониране на вътрешния пазар.

Поради това, за да се гарантират по-равнопоставени условия за предприятията, които осъществяват дейност на вътрешния пазар, и за да се подобрят условията за страните, понесли вреди, да използват правата си, произтичащи от вътрешния пазар, е целесъобразно да се повиши правната сигурност и да се намалят разликите, които съществуват между държавите членки по отношение на националните правила, регламентиращи исковете за обезщетение при нарушение на антиitrustовите правила.

Степента, до която се цели сближаване на националните правила, не е ограничена до исковете за обезщетение при нарушение на правилата за конкуренция на ЕС, а обхваща и националните правила в областта на конкуренцията, когато те се прилагат паралелно. По-специално когато нарушение, което засяга търговията между държавите членки, нарушава също и националното право в областта на конкуренцията, исковете за обезщетение във връзка с него трябва да отговарят на същите стандарти, които са установени за нарушения на правото на ЕС в областта на конкуренцията.

Сближаването на националните материалноправни и процесуални правила с цел постигане на конкуренция без нарушения на вътрешния пазар и създаването на условия за пълно упражняване на правата и свободите, произтичащи от него за гражданите и предприятията, не е второстепенна задача към целта за гарантиране на ефективно прилагане на правилата за конкуренция на ЕС. Това заключение произтича не само от целите, но и от специфичните разпоредби на предложението за директива. Съдържанието на предложението за директива не може да бъде обхванато напълно от член 103 от Договора, защото в допълнение то изменя приложимите национални правила относно правото да се предявяват искове за обезщетение при нарушение на националното право в областта на конкуренцията, дори това да е свързано само с антиконкурентно поведение, което засяга търговията между държавите членки и по отношение на което правото на ЕС в областта на конкуренцията също се прилага.³⁹ От това следва, че обхватът на предложението за директива, произтичащ не само от целите, но и от съдържанието на инструмента, надхвърля привеждането в действие на членове 101 и 102 от Договора и означава, че предложението за директива трябва да се основава и на член 114 от ДФЕС.

Тези взаимосвързани, макар и отделни цели на предложението за директива не могат да бъдат постигнати поотделно чрез приемането на два отделни инструмента. Например, не е възможно предложението за директива да се раздели на два инструмента — единият от които се основава на член 103 от ДФЕС и е насочен към сближаване на

³⁹ Вж. по-нататък в раздел 0 по-долу.

националните правила относно исковете за обезщетение при нарушение на членове 101 и 102 от ДФЕС, а другият — на член 114 от ДФЕС и изисква държавите членки да прилагат едни и същи материалноправни и процесуални правила относно исковете за обезщетение при нарушение на националното право в областта на конкуренцията. Този избор не може да бъде направен поради материалноправни и процесуални съображения.

От материалноправна гледна точка неразривната връзка между двете независими цели обуславя конкретните мерки за тяхното постигане. Например изключенията за разкриване и ограниченията на отговорността изцяло привеждат в действие членове 101 и 102 дори при искиове, основани на нарушения на националното право в областта на конкуренцията, когато то се прилага успоредно с разпоредбите на Договора. Освен това поради нуждата от правна сигурност и равнопоставени условия на вътрешния пазар трябва да се прилагат едни и същи правила по отношение на нарушенията на правилата за конкуренция на ЕС и националното право в областта на конкуренцията (когато те се прилагат успоредно на правилата на ЕС). От процедурна гледна точка и с оглед да не се наруши институционалният баланс в рамките на правото на ЕС, единственият начин за постигане на еднородни правила за двете ситуации е да се приеме един единствен правен документ в една единствена процедура.

Поради тези причини съдържанието на инициативата не е разделено на отделни инструменти, а е разгледано общо в предложението за директива, която следователно следва да се основава както на член 103, така и на член 114 от Договора.

3.2. Принцип на субсидиарност (член 5, параграф 3 от Договора за Европейския съюз)

Предложението за директива е в съответствие с принципа на субсидиарност, тъй като неговите цели не могат да бъдат постигнати в достатъчна степен от държавите членки и е налице ясна нужда и стойност на действие на ЕС. Правно обвързващ акт на равнище ЕС ще може да гарантира по-добър начин цялостно привеждане в действие на членове 101 и 102 от Договора чрез общи стандарти, които създават условия за ефективни искиове за обезщетение в целия ЕС и за по-равнопоставени условия на вътрешния пазар.

По-специално предложението за директива може да се счита, че спазва принципа на субсидиарност поради следните причини:

- Налице е значителен риск за ефективното правоприлагане от страна на Комисията и НОЗК при липсата на общо уреждане в ЕС на взаимодействието между правоприлагането от страна на публичните органи и от страна на частноправни субекти, и по-специално при липсата на общо европейско правило относно достъпността на информацията от преписките на органи за защита на конкуренцията с цел предявяване на иск за обезщетение. Това твърдение може да се илюстрира най-ясно по отношение на информацията, която предприятията доброволно са предоставили на органите за защита на конкуренцията съгласно техните програми за освобождаване от глоби и намаляване на техния размер. Непредвидимостта, която произтича от факта, че всеки национален съд се произнася на *ad hoc* основа и съгласно приложимите национални правила дали да предостави достъп до информацията, свързана с освобождаването от глоби и намаляването на техния размер, не може да бъде елиминирана по подходящ начин от — потенциално различаващите се — национални законодателства. В действителност, тъй като Комисията и НОЗК могат да обменят информация в рамките на Европейската мрежа по

конкуренция (ЕМК), потенциалните кандидати по програмите за освобождаване от глоби и намаляване на техния размер вероятно ще вземат под внимание националното право, което предлага най-ниското равнище на защита (от страх, че техният случай евентуално може да се гледа от този НОЗК). Следователно възприеманото равнище на защита на информация, свързана с освобождаване от глоби и намаляване на техния размер, ще се определи съгласно националното право, което предлага най-ниското равнище на защита, в ущърб на приложимите правила в други държави членки. Поради това е необходимо да се установи общ стандарт за всички държави членки относно взаимодействието между правоприлагането от страна на публичните органи и от страна на частноправни субекти. Това може да се извърши единствено на равнище ЕС.

- Опитът показва, че при липса на право на ЕС повечето държави членки не изготвят по своя инициатива ефективна рамка за обезщетение на лица, понесли вреди вследствие на нарушения на членове 101 и 102 от Договора, както многократно бе поискано от Съда. След публикуването на Зелената книга и Бялата книга на Комисията само малък брой държави членки приеха законодателство, насочено към създаване на условия за предявяване на искове за обезщетение за нарушения на антиitrustовите правила, и дори и то обикновено е ограничено до конкретни въпроси и не обхваща цялата гама от мерки, предвидени от настоящото предложение. Следователно въпреки няколкото стъпки, предприети от някои държави членки, все още липсва ефективно обезщетяване на лицата, понесли вреди вследствие на нарушения на антиitrustовите правила на ЕС. Единствено допълнителни стимули на европейско равнище могат да създадат правна рамка, която осигурява ефективна закрила и гарантира правото на ефективна правна защита, както е определено в член 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз.
- Понастоящем се наблюдава видимо неравенство между държавите членки по отношение на равнището на правна защита на индивидуалните права, гарантирани от Договора. Това може да доведе до нарушаване на конкуренцията и правилното функциониране на вътрешния пазар. Резултатът е видимо несъответствие дори в размера на обезщетението за вреди, гарантирано от правото на ЕС. По-специално предявяването на иск съгласно правото на една държава членка може да доведе до пълно възстановяване на загубите на ищеца, докато иск за идентично нарушение в друга държава членка може да доведе до значително по-ограничена сума или изобщо да не доведе до присъждане на обезщетение. Това неравенство нараства, ако — както е понастоящем — само някои държави членки подобряват условията, съгласно които лицата, понесли вреди вследствие на нарушение на правото в областта на конкуренцията, могат да поискат обезщетение за понесените вреди. Транснационалното измерение на членове 101 и 102 от Договора и тяхната тясна връзка с функционирането на вътрешния пазар обуславят мерки на равнище ЕС.

3.3. Принцип на пропорционалност (член 5, параграф 4 от Договора за Европейския съюз)

От гледна точка на пропорционалността предложението за директива не надхвърля необходимото за ефективно постигане на своите цели, а именно да се гарантира ефективна защита на прилагането от страна на публичните органи на правото в областта на конкуренцията в целия ЕС и да се гарантира достъп на лицата, понесли

вреди вследствие на нарушения на правото в областта на конкуренцията, до наистина ефективен механизъм за получаване на пълно обезщетение за понесените вреди, като същевременно се защитават законните интереси на ответниците и третите страни.

В съответствие с предложението за директива тези цели се постигат при най-ниските възможни разходи. Потенциалните разходи за гражданите и предприятията са пропорционални на поставените цели. Първата стъпка в тази посока бе направена с Бялата книга чрез изключване на по-радикалните мерки (например множествени искиове за обезщетение, групови искиове с възможност за неучастие и широкообхватни правила за разкриване). Усилията за постигане на този баланс бяха широко приветствани по време на обществените допитвания. Предпазните мерки, включени в предложението за директива, допълнително подсилват този баланс, като намаляват потенциалните разходи (особено разходите за съдебни процеси), без да излагат на риск ефективността на правото на обезщетение. Освен това някои мерки, предложени в Бялата книга, например колективната защита и правилата относно изискването за наличие на вина, впоследствие бяха отхвърлени за целите на настоящото предложение. На последно място изборът на директивата като подходящ инструмент е в съответствие с принципа, че трябва да се избързва колкото се може по-ограничена намеса, при условие че се постигат определените цели.

3.4. Директивата като най-подходящ правно обвързващ инструмент

Целите на настоящото предложение могат да бъдат постигнати по най-добрия начин чрез директива. Това е най-подходящият правен инструмент, с който да се постигне ефективно действие на мерките и да се улесни тяхното безпроблемно приспособяване в правните системи на държавите членки:

- Директивата изисква от държавите членки да постигнат целите и да изпълнят мерките в своите национални материалноправни и процесуални системи. Този подход дава повече свобода на държавите членки при изпълнението на мярка на ЕС в сравнение с регламента, в смисъл че държавите членки сами избират най-подходящите инструменти за изпълнение на мерките от директивата. Това позволява на държавите членки да гарантират съгласуваност на тези нови правила със своята съществуваща материалноправна и процесуална рамка.
- Освен това директивата е гъвкав инструмент, който позволява да се въведат общи правила в области от националното право от съществено значение за функционирането на вътрешния пазар и за ефективността на исковете за обезщетение, като се осигуряват подходящи гаранции в целия ЕС и същевременно се оставя възможност за отделните държави членки да приемат допълнителни мерки, ако решат да направят това.
- На последно място с директивата се избягват ненужните действия във всички тези случаи, в които националните разпоредби на държавите членки вече са в съответствие с предложените мерки.

4. ПОДРОБНО ОПИСАНИЕ НА ПРЕДЛОЖЕНИЕТО

4.1. Обхват и определения (глава I: членове 1—4)

Предложението за директива цели подобряване на условията, съгласно които може да се получи обезщетение за вреди, понесени в резултат на а) нарушения на правилата за конкуренция на ЕС и б) нарушения на разпоредбите на националното право в областта на конкуренцията, когато тези разпоредби се прилагат от национален орган за защита на конкуренцията или национален съд в същия случай успоредно с правилата за

конкуренция на ЕС. Основанието за това успоредно прилагане се съдържа в начина, по който Регламент № 1/2003 урежда връзката между членове 101 и 102 от Договора и националните законодателства в областта на конкуренцията. В Регламент № 1/2003 се предвижда, че когато националните органи за защита на конкуренцията или националните съдилища прилагат националното право в областта на конкуренцията към споразумения по смисъла на член 101, които могат да засегнат търговията между държавите членки, те също така трябва да прилагат член 101. Аналогично, когато те прилагат националното право в областта на конкуренцията към злоупотреби, забранени с член 102, те също така трябва да прилагат член 102.⁴⁰ В случаите, в които се търси обезщетение за нарушение на правото на ЕС и националното право в областта на конкуренцията, по отношение на тези иски за обезщетение е целесъобразно да се прилагат едни и същи материалноправни и процесуални правила. Прилагането на различни правила относно гражданската отговорност за едни и същи случаи на антиконкурентно поведение не само ще направи невъзможно разглеждането на иска от страна на съдиите, но и ще доведе до правна несигурност за всички участващи страни и би могло да породи противоречащи си резултати в зависимост от това дали националният съд заключи, че е налице нарушение на европейското или националното право в областта на конкуренцията, като се затруднява ефективното прилагане на тези правила. Поради това предложението за директива е насочено към иски за обезщетение в резултат на „нарушения на националното или европейското право в областта на конкуренцията“ или общо „нарушения на правото в областта на конкуренцията“, при което „националното право в областта на конкуренцията“ се определя тясно, така че да обхване само случаите, в които се прилага успоредно с правото на ЕС в областта на конкуренцията.

В предложението за директива се определят правила, които i) гарантират, че всяко физическо или юридическо лице, претърпяло вреди вследствие на нарушение на правилата за конкуренция, получава една и съща защита в целия Европейски съюз и може ефективно да упражнява своето европейско право на пълно обезщетение чрез иски за обезщетение пред националните съдилища; и ii) оптимизират взаимодействието между тези иски за обезщетение и прилагането от страна на публичните органи на правилата в областта на конкуренцията.

В член 2 се припомнят достиженията на правото на ЕС във връзка с европейското право на пълно обезщетение. По този начин в предложението за директива се възприема компенсаторен подход: неговата цел е да се позволи на онези, които са понесли вреди вследствие на нарушение на правилата в областта на конкуренцията, да получат обезщетение за тези вреди от предприятието или предприятията, нарушило(и) закона.

Освен това в член 2 се припомнят достиженията на правото на ЕС относно процесуалната легитимация за предявяване на иски и определението на вреди, за които следва да се изплати обезщетение. Концепцията за действителна загуба, посочена в тази разпоредба, е взета от съдебната практика на Съда и не изключва никой вид вреди (материали или нематериални), които могат да бъдат причинени от нарушение на правилата за конкуренция.

В член 3 се припомнят принципите на ефективност и равностойност, които трябва да се спазват от националните правила и процедури, свързани с иски за обезщетение.

---

⁴⁰ Член 3, параграф 1 от Регламент № 1/2003.

4.2. Разкриване на доказателства (глава II: членове 5—8)

Установяването на нарушение на правилата за конкуренция, количественото определяне на вредата от нарушението на антитръстовите правила и установяването на причинно-следствена връзка между нарушението и понесената вреда обикновено изискват сложен фактологичен и икономически анализ. Голяма част от подходящите доказателства, от които се нуждае ищецът, за да докаже своето твърдение, е на разположение на ответника или трети лица и често не е известна или достъпна в достатъчна степен за ищите („информационна асиметрия“). Широко се признава фактът, че трудността, с която се сблъсква ищецът при получаване на всички необходими доказателства, в много държави членки представлява една от ключовите пречки за исковете за обезщетение по дела в областта на конкуренцията. Доколкото доказателствената тежест пада върху (предполагаемо) предприятието нарушител⁴¹, то може също да се нуждае от достъп до доказателства, които са притежание на ищеца и/или трета страна. Поради това и двете страни по производството имат възможност да поискат от съдията да разпорежи разкриване на информация.

Режимът за разкриване в предложението за директива се основава на подхода, приет в Директива 2004/48/ЕО относно упражняването на права върху интелектуалната собственост.⁴² Неговата цел е да се гарантира, че във всички държави членки съществува минимално равнище на ефективен достъп до доказателствата, необходими на ищите и/или ответниците, за да обосноват своя иск за обезщетение вследствие на нарушение на антитръстовите правила и/или свързана с него защита. Същевременно в предложението за директива се избягва въвеждането на твърде широкообхватни и скъпоструващи задължения за разкриване, които биха могли да създадат непропорционална тежест за засегнатите страни и риск от злоупотреби. Комисията също така отдели специално внимание, за да гарантира, че предложението е съвместимо с различните правни режими на държавите членки. За тази цел предложението следва традицията на по-голямата част от държавите членки и се основава на централната функция на съда, сезиран с иск за обезщетение: разкриването на доказателства, с които разполага ответната страна или трета страна, може да бъде разпоредено само от съдиите и подлежи на строг и активен съдебен контрол по отношение на нуждата от него, неговия обхват и пропорционалност.

Националните съдилища следва да разполагат с ефективни мерки за защита на търговски тайни или друга поверителна информация, разкрита по време на производството. Освен това не трябва да се позволява разкриване, когато то би било в разрез с определени права и задължения, например задължението за професионална тайна. В допълнение към това съдилищата трябва да могат да налагат достатъчно възпиращи санкции, за да предотвратят унищожаване на подходящи доказателства или отказ да се спази разпореждане за разкриване на информация.

За да се избегне възможността разкриването на доказателства да застраши прилагането на правилата за конкуренция от страна на орган за защита на конкуренцията, с предложението за директива също така се установяват общи ограничения за целия ЕС във връзка с разкриването на доказателства, включени в преписката на орган за защита на конкуренцията:

⁴¹ Например по отношение на прехвърлянето като защита, вж. раздел 0 по-долу.

⁴² Директива 2004/48/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2004 г. относно упражняването на права върху интелектуалната собственост, ОВ L 157, 30.4.2004 г., стр. 45.

- а) Първо, в предложението се предвижда абсолютна защита на два вида документи, за които се счита, че са от решаващо значение за ефективността на инструментите за правоприлагане от страна на публичните органи. Въпросните документи са корпоративни изложения по програмите за освобождаване от глоби и намаляване на техния размер и заявления за постигане на споразумение. Разкриването на тези документи създава сериозен риск за ефективността на програмата за освобождаване от глоби и намаляване на техния размер и процедурите за постигане на споразумение. Съгласно предложението за директива националните съдилища при никакви обстоятелства не могат да разпореждат разкриване на такива документи по искове за обезщетение.
- б) Второ, в предложението се предвижда временна защита на документите, които страните са подготвили специално за целите на производство по правоприлагане от страна на публичните органи (например отговорите на страната на искане за информация, отправено от органа) или които органът за защита на конкуренцията е изготвил в хода на своето производство (например изложение на възражения). Тези документи могат да бъдат разкрити за целите на иск за обезщетение вследствие на нарушение на антитръстовите правила само след като органът за защита на конкуренцията е приключил своето производство.
- в) Освен че с горепосочените мерки за защита се ограничават възможностите на националния съд да разпорежда разкриване, те следва да се прилагат също така, ако и когато защитените документи са били получени в контекста на производство за правоприлагане от страна на публичните органи (например при упражняването на правото на защита на една от страните). Поради това, когато една от страните по иск за обезщетение е получила тези документи от преписката на орган за защита на конкуренцията, тези документи не са допустими като доказателство в иск за обезщетение (документи от категория а) по-горе) или са допустими само след като органът е приключил своето производство (документи от категория б) по-горе).
- г) Документи, които попадат извън горепосочените категории, могат да бъдат разкривани със съдебно разпореждане във всеки един момент. При все това в този случай националните съдилища следва да избягват да разпореждат разкриване на доказателства чрез позоваване на информация, предоставена на орган за защита на конкуренцията за целите на неговото производство⁴³. Докато разследването продължава, такова разкриване би могло да възпрепятства производството по правоприлагане от страна на публичните органи, тъй като така ще се разкрие каква информация се съдържа в преписката на органа за защита на конкуренцията и по този начин тя може да се използва, за да се научи стратегията за разследване на органа. При все това изборът на предварително съществуващи документи, които са предоставени на орган за защита на конкуренцията за целите на производството, сам по себе си е целесъобразен, тъй като предприятията се приканват да предоставят целенасочени доказателства с оглед на тяхното сътрудничество. Готовността на предприятията да предоставят такива доказателства изчерпателно или

---

⁴³ Очевидно същото ограничение се прилага и когато национални съдилища разпоредят разкриване на документи от горепосочената категория б), след като органът за защита на конкуренцията е приключил своето производство.

селективно, когато сътрудничат на органи за защита на конкуренцията, може да бъде затруднена от искания за разкриване, в които се определя категория от документи чрез посочване на тяхното наличие в преписката на орган за защита на конкуренцията, а не на техния вид, естество или предмет (например искания за всички документи в преписката на орган за защита на конкуренцията или всички документи, които са му предоставени от дадена страна). Поради това такива искания за общо разкриване на документи следва по принцип да се считат от съда за непропорционални и несъответстващи на задължението на отправящата искането страна да посочи възможно най-прецизни и точни категории доказателства.

- д) На последно място, с цел да се попречи документи, получени чрез достъп до преписката на орган за защита на конкуренцията, да станат обект на търговия, само лицето, което е получило достъп до преписката (или неговия правоприемник по отношение на правата по иска), следва да може да използва тези документи като доказателства във връзка с иск за обезщетение.

С оглед да се постигне съгласуваност относно правилата за разкриване и използване на определени документи от преписката на орган за защита на конкуренцията също така е необходимо да се изменят съществуващите правила относно воденето на производствата на Комисията, определени в Регламент № 773/2004 на Комисията⁴⁴, по-специално по отношение на достъпа до преписката на Комисията и използването на документи, получени от тях, както и обяснителните бележки, публикувани от Комисията.⁴⁵ Комисията възнамерява да предприеме тези изменения, когато настоящата директива бъде приета от Европейския парламент и Съвета.

4.3. Действие на национални решения, давностни срокове и солидарна отговорност (глава III: членове 9—11)

4.3.1. Доказателствен ефект на националните решения

В съответствие с член 16, параграф 1 от Регламент № 1/2003 решенията на Комисията по производства съгласно член 101 или член 102 от Договора имат доказателствен ефект в последващи иски за обезщетение, тъй като националният съд не може да постанови решение в разрез с тези решения на Комисията.⁴⁶ Целесъобразно е на окончателните решения за нарушения, постановени от националните органи за защита на конкуренцията (или от национален съд, извършващ съдебен контрол), да бъде даден подобен ефект. Ако вече е било постановено решение за наличието на нарушение и то е влязло в сила, възможността предприятието нарушител да поиска повторно разглеждане на същите въпроси в последващи иски за обезщетение ще бъде

⁴⁴ Регламент (ЕО) № 773/2004 на Комисията от 7 април 2004 г. относно водените от Комисията производства съгласно членове 81 и 82 от Договора за ЕО, ОВ L123, 27.4.2004 г., стр. 18.

⁴⁵ Известие на Комисията относно сътрудничеството между Комисията и съдилищата на държавите членки на Европейския съюз при прилагането на членове 81 и 82 от Договора за създаване на Европейската общност, ОВ С 101, 27.4.2004 г., стр. 54; Известие на Комисията относно правилата за достъп до преписката на Комисията при производства по членове 81 и 82 от Договора за ЕО, членове 53, 54 и 57 от Споразумението за ЕИП и Регламент (ЕО) № 139/2004 на Съвета, ОВ С 325, 22.12.2005 г., стр. 7; и Известие на Комисията относно воденето на производства за постигане на споразумение с оглед приемане на решения съгласно член 7 и член 23 от Регламент (ЕО) № 1/2003 на Съвета при дела за картели, ОВ С 167, 2.7.2008 г., стр. 1.

⁴⁶ Решение от 6 ноември 2012 г. по дело *Европейска общност/Otis и други* (С-199/11, Сборник, стр. I-0000).

неефективна, ще породи правна несигурност и ще доведе до ненужни разходи за всички засегнати страни и за съдебната система.

Предложеният доказателствен ефект на окончателните решения за установяване на нарушение, постановени от националните органи за защита на конкуренцията, не води до намаляване на съдебната защита на засегнатите предприятия, тъй като решенията за установяване на нарушение, постановени от националните органи за защита на конкуренцията, продължават да подлежат на съдебен контрол. Освен това навсякъде в ЕС предприятията подлежат на съпоставимо равнище на закрила по отношение на своите права на защита, както е заложено в член 48, параграф 2 от Хартата на основните права на ЕС. На последно място, правата и задълженията на националните съдилища съгласно член 267 от Договора остават незасегнати от това правило.

4.3.2. Давностни срокове

За да се предостави разумна възможност на лицата, понесли вреди от нарушение на правото в областта на конкуренцията, да предявят иск за обезщетение и същевременно да се гарантира подходящо равнище на правна сигурност за всички засегнати страни, Комисията предлага националните правила относно давностните срокове за искове за обезщетение да:

- предоставят достатъчно време (поне пет години) на лицата, понесли вреди, за предявяване на иск, след като научат за нарушението, причинената вреда и самоличността на нарушителя;
- не позволяват давностен срок да започне да тече преди деня, в който се преустановява продължаващо или повтарящо се нарушение; и
- в случай че орган за защита на конкуренцията открие производство по подозрение за нарушение, давностният срок за предявяване на иск за обезщетение във връзка с това нарушение се преустановява временно до изтичането на поне една година от окончателното постановяване на решение или прекратяването на производството по друга причина.

4.3.3. Солидарна отговорност

Когато няколко предприятия нарушат правилата за конкуренция заедно — както обичайно става в случаите на картели — е целесъобразно те да носят солидарна отговорност за цялата вреда, причинена от нарушението. Макар че предложението за директива се основава на това общо правило, с него се въвеждат определени изменения по отношение на режима на отговорност, на който подлежат лицата, които се освобождават от глоби. Целта на тези изменения е да се запази привлекателността на програмите на Комисията и НОЗК за освобождаване от глоби и намаляване на техния размер, които са ключови инструменти за разкриване на картели и следователно са от решаващо значение за ефективното прилагане от страна на публичните органи на правилата за конкуренция.

В действителност, тъй като вероятността лицата, които се освобождават от глоби, да обжалват решение за установяване на нарушение е по-малка, това решение често става окончателно за тях на по-ранен етап в сравнение с другите членове на същия картел. Поради това исковете за обезщетение могат да бъдат насочени основно към лицата, които се освобождават от глоби. С оглед да се ограничат неблагоприятните последици от този ефект и същевременно да не се ограничат прекомерно възможностите на страните, понесли вреди, да получат пълно обезщетение за понесените загуби, се предлага отговорността на лицето, което се освобождава от глоби, както и дължимият от него дял от обезщетението към другите нарушители

съгласно солидарната отговорност, да бъде ограничена до вредата, която то е причинило на своите собствени преки или непреки купувачи или, в случай на картел, свързан с изкупуване — на своите преки или непреки доставчици. Ако картелът е причинил вреди само на лица, различни от клиентите/доставчиците на предприятията нарушители, лицето, което се освобождава от глоби, следва да носи отговорност само за своя дял от вредата, причинена от картела. Начинът, по който се определя този дял (например оборот, пазарен дял, роля в картела и др.), се оставя на преценката на държавите членки, при условие че се зачитат принципите на ефективност и равностойност.

При все това защитата на лицата, които се освобождават от глоби, не може да е в разрез с европейското право на лицата, понесли вреди, да получат пълно обезщетение. Поради това предложеното ограничение на отговорността на лицето, което се освобождава от глоби, не може да е абсолютно: това лице продължава да носи пълна отговорност като длъжник от последна инстанция, ако страните, понесли вреди, не са в състояние да получат пълно обезщетение от другите нарушители. За да се гарантира *effet utile* на това изключение, държавите членки трябва да гарантират, че страните, понесли вреди, все пак могат да поискат обезщетение от лицето, което се освобождава от глоби, в момента, в който разберат, че не могат да получат пълно обезщетение от другите участници в картела.

4.4. Прехвърляне на надценки (глава IV: членове 12—15)

Страните, понесли вреди вследствие на нарушение на правилата за конкуренция, имат право на обезщетение, независимо дали са преки или непреки купувачи. Страните, понесли вреди, имат право на обезщетение за действителните загуби (вредата поради надценка) и за пропуснати ползи. Когато страна, понесла вреди, намали своята действителна загуба чрез частично или пълно прехвърляне към своите купувачи, прехвърлената по този начин загуба вече не представлява вреда, за която прехвърлянето я страна трябва да бъде обезщетена. При все това в случай на прехвърляне на загуба ценовото увеличение от прекия купувач вероятно ще доведе до намаляване на продаденото количество. Тези пропуснати ползи, както и действителната загуба, която не е била прехвърлена (в случай на частично прехвърляне), е вредата за нарушение на антитръстовите правила, за която понеслата вреди страна може да поиска обезщетение.

Ако вредата е причинена вследствие на нарушение, свързано с доставки за предприятието нарушител, прехвърлянето би могло да се извърши и в посока нагоре по веригата на доставки. Такъв например е случаят, когато в резултат на картел, свързан с изкупуване, доставчиците на участниците в картела определят по-ниски цени и на свой ред изискват по-ниски цени от своите собствени доставчици.

С оглед да се гарантира, че само преките и непреките купувачи, които действително са понесли вреда поради надценка, могат ефективно да поискат обезщетение, в предложението за директива изрично се признава възможността предприятието нарушител да се позове на прехвърлянето като защита.

В тези ситуации обаче, при които надценката е била прехвърлена на физически или юридически лица на следващото равнище от веригата на доставки, за които е невъзможно да поискат обезщетение от правна гледна точка, прехвърлянето не може да се използва като защита. Непреките купувачи могат да бъдат изправени пред правна невъзможност да поискат обезщетение поради националните правила за причинно-следствена връзка (включително правила за предвидимост и отдалеченост между нарушение и вреда). Би било неоправдано да се позволи позоваване на прехвърлянето

като защита, когато за страната, към която се твърди, че е прехвърлена надценката, не може да поиска обезщетение от правна гледна точка, тъй като това ще означава, че предприятието нарушител неправомерно се освобождава от отговорност за причинената от него вреда. Доказателствената тежест за прехвърлянето винаги се носи от предприятието нарушител. В случай на иск за обезщетение, заведен от непряк купувач, това предполага оборима презумпция, съгласно която при определени условия е било извършено прехвърляне към този непряк купувач. Що се отнася до количественото определяне на това прехвърляне, националният съд следва да разполага с правомощия да изчисли какъв дял от надценката е бил прехвърлен на равнището на непреките купувачи във висиящия пред него спор. Когато страни от различни равнища на веригата на доставки, които са понесли вреди, предявяват отделни искиове за обезщетение, които са свързани с едно и също нарушение на правото в областта на конкуренцията, националните съдилища следва надлежно да отчетат паралелните или предходни искиове (или решения по тези искиове), доколкото това се позволява съгласно приложимото национално право или правото на ЕС, с оглед да се избегне твърде малко или прекомерно обезщетение за причинената от нарушението вреда и да се насърчи съгласуваност между решения, произтичащи от такива свързани производства. Искиове, които са висящи пред съдилищата на различни държави членки, могат да се считат за свързани по смисъла на член 30 от Регламент № 1215/2012⁴⁷, което означава, че те се намират в такава тясна връзка помежду си, че е целесъобразно да бъдат разгледани и решени заедно, за да се избегне рискът от противоречащи си съдебни решения, постановени в отделни производства. Като следствие от това всеки съд, различен от първия сезиран съд, може да спре производството или да се откаже от компетентност, ако първият сезиран съд е компетентен по въпросните искиове и правото му позволява тяхното съединяване.

По този начин както Регламент № 1215/2012, така и настоящото предложение за директива целят насърчаване на съгласуваност между решения по свързани искиове. За да се постигне това, предложението за директива е с още по-широк обхват от Регламент № 1215/2012, тъй като то обхваща и ситуацията на последващите искиове за обезщетение, свързани със същото нарушение на правото в областта на конкуренцията, предявени от страни на различни равнища от веригата на доставки, които са понесли вреди. Тези искиове могат да бъдат предявени пред същия съд, в различни съдилища в една държава членка или в различни съдилища на различни държави членки. Във всички случаи с предложението за директива се насърчава съгласуваността на свързаните производства и решения.

4.5. Количествено определяне на вредата (глава V: член 16)

Доказването и количественото определяне на вредата вследствие на нарушение на антиitrustовите правила обикновено изисква събирането на много факти и е много скъпо, тъй като може да се наложи прилагането на сложни икономически модели. За да се помогне на лица, понесли вреди от картел, да определят количествено вредата, причинена от нарушението на правото в областта на конкуренцията, в настоящото предложение за директива се предвижда оборима презумпция по отношение на съществуването на вреда в резултат на картел. Въз основа на констатацията, че над

---

⁴⁷ Регламент (ЕС) № 1215/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2012 г. относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела, ОВ L 351, 20.12.2012 г., стр. 1.

девет от всеки десет картела действително водят до неправомерна надценка⁴⁸, това облекчава трудностите и разходите за понеслата вреди страна, свързани с доказване, че картелът е довел до по-високи цени в сравнение с цените в хипотетична ситуация, в която картелът не съществува.

Предприятието нарушител би могло да обори тази презумпция и да използва доказателствата, с които разполага, за да покаже, че картелът не е причинил вреда. По този начин доказателствената тежест се носи от страната, която вече разполага с необходимите доказателства да поеме тази тежест. Така се избягват разходите за разкриване, което най-вероятно би било необходимо, за да докажат наличието на вреда страните, понесли вреди.

Освен горепосочената презумпция вредата вследствие на нарушение на антиitrustовите правила се определя количествено въз основа на националните правила и процедури. Те обаче трябва да са в съответствие с принципите на равностойност и ефективност. По-специално съгласно принципа на ефективност доказателствената тежест и равнището на доказване не трябва да създават ситуация, в която страната, понесла вреди, практически да не може да упражни или да среща прекомерни трудности при упражняването на своето право. В контекста на количественото определяне на вредата вследствие на нарушение на антиitrustовите правила, при което действителната ситуация трябва да се сравни по подразбиране с хипотетичен съпоставителен сценарий, това означава, че съдиите трябва да могат да направят оценка на размера на вредата. Това увеличава вероятността лицата, понесли вреди, действително да получат обезщетение с адекватен размер за понесената вреда.

С оглед да се улесни количественото определяне на вредата от националните съдилища Комисията също така предоставя необвързващи насоки по тази тема в своето Съобщение относно количественото определяне на вредата при иски за обезщетения за нарушения на член 101 или член 102 от Договора за функционирането на Европейския съюз⁴⁹. Това съобщение се придружава от работен документ на службите на Комисията под формата на практическо ръководство относно количественото определяне на вредата при иски за обезщетения за нарушения на правото на ЕС в областта на конкуренцията. В това практическо ръководство се обясняват силните и слабите страни на различни съществуващи методи и техники за количествено определяне на вредата вследствие на нарушение на антиitrustовите правила. Освен това в него се представят и обсъждат редица практически примери, които илюстрират типичните ефекти в резултат на нарушенията на правилата за конкуренция на ЕС и как наличните методи и техники могат да се прилагат на практика.

4.6. Решаване на спор по взаимно съгласие (глава VI: членове 17—18)

Една от основните цели на предложението за директива е лицата, понесли вреди, вследствие на нарушение на правото в областта на конкуренцията да могат да получат пълно обезщетение за понесената вреда. Тази цел може да бъде постигната чрез предявяване на иск за обезщетение пред съда или чрез извънсъдебно уреждане на спора между страните по взаимно съгласие. С оглед да се насърчат страните да уреждат

⁴⁸ „Количествено определяне на вредата при нарушение на антиitrustовите правила — към незадължителни насоки за съдилищата“, достъпно на: http://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages/quantification_study.pdf, стр. 91.

⁴⁹ Съобщение на Комисията относно количественото определяне на вредата при иски за обезщетения за нарушения на член 101 и член 102 от Договора за функционирането на Европейския съюз, С(2013) 3440.

своите спорове по взаимно съгласие предложението за директива цели да оптимизира баланса между извънсъдебното уреждане на спорове и исковете за обезщетение.

Поради това то съдържа следните разпоредби:

- i) временно преустановяване на давностните срокове за предявяване на искове за обезщетение, при условие че предприятието нарушител и страната, понесла вреди, участват в решаване на спора по взаимно съгласие;
- ii) временно преустановяване на всякащо производство, докато трае процедурата за решаване на спора по взаимно съгласие;
- iii) намаляване на иска на страната, понесла вреди, която участва в уреждането на спора, до дела на нарушителя, участващ в уреждането на спора. Що се отнася до остатъка от претенцията, от участващия в уреждането на спора нарушител може да бъде поискано да заплати обезщетение само ако другите нарушители, които не участват в уреждането на спора, не са в състояние да обезщетят напълно страната, понесла вреди; и
- iv) обезщетението, изплатено чрез уреждане на спора по взаимно съгласие, следва надлежно да се отчете, когато се определя размерът на сумата, която участващ в уреждането на спора нарушител следва да заплати вследствие на последващо разпоредение за изплащане на обезщетение. В този контекст въпросната сума касае ситуация, в която участващият в уреждането на спора нарушител не е бил ответник по иска за обезщетение, но другите нарушители, на които е разпоредено да изплатят обезщетение, искат от него да участва в изплащането съгласно правилата за солидарна отговорност.

5. ОТРАЖЕНИЕ ВЪРХУ БЮДЖЕТА

Предложението за директива няма отражение върху бюджета на ЕС.

6. ДОПЪЛНИТЕЛНА ИНФОРМАЦИЯ

6.1. Отмяна на съществуващо право

С настоящото предложение не се отменят предишни законодателни актове.

6.2. Преглед

Съгласно член 21 от предложението за директива от Комисията се изисква да докладва на Европейския парламент и на Съвета за нейното въздействие най-късно пет години след изтичане на крайния срок за транспониране на директивата в националните законодателства.

След приемането на предложението за директива Комисията ще продължи да осъществява мониторинг на приложимата правна рамка за искове за обезщетение за нарушения на антитръстовите правила в държавите членки, като обръща внимание най-вече към постигането на двете основни цели на предложението за директива, т.е.

- i) оптимизиране на взаимодействието между прилагането от страна на публичните органи и от страна на частноправни субекти на правото в областта на конкуренцията; и
- ii) гарантиране, че страните, понесли вреди вследствие на нарушение на правилата за конкуренция на ЕС, могат ефективно да получат пълно обезщетение за тези вреди.

Комисията ще оцени дали директивата води до успешно отстраняване на случаи на неефективност и пречки, които възпрепятстват пълното обезщетяване на лицата, понесли вреди, за нарушения на антитръстовите правила и дали взаимодействието между прилагането от страна на публичните органи и от страна на частноправни субекти на правото в областта на конкуренцията функционира гладко с оглед да се гарантира оптимално общо прилагане на правото на ЕС в областта на конкуренцията. Като част от този процес на мониторинг Комисията ще продължи своя диалог с всички съответни заинтересовани страни.

На последно място, ще бъде извършена *ex-post* оценка на необходимостта от допълнителни изменения след като съдържащите се в директивата мерки бъдат напълно реализирани в държавите членки, т.е. поне пет години след крайния срок за транспониране на директивата.

6.3. Обяснителни документи

В предложението за директива се определят специфични мерки за сближаване на материалноправните и процесуалните национални правила, уреждащи исковете за обезщетение в резултат на нарушение на разпоредбите на правото в областта на конкуренцията на държавите членки и Европейския съюз. Съществуват няколко правни задължения, които произтичат от предложението за директива. Поради това нейното ефективно транспониране ще изисква по съответните национални правила да се извършат специфични и целенасочени изменения. Следователно, за да може Комисията да осъществява мониторинг на правилното прилагане, не е достатъчно държавите членки да включат текста на разпоредбите за изпълнение, тъй като може да е необходима обща оценка на произтичащия режим съгласно националното право. Поради тези причини държавите членки следва също така да представят на Комисията обяснителни документи, в които се посочва кои съществуващи или нови разпоредби в националното право целят прилагането на отделните мерки, определени в предложението за директива.

6.4. Европейско икономическо пространство

Предложението за директива е свързано с ефективното прилагане на членове 101 и 102 от Договора чрез оптимизиране на взаимодействието между прилагането от страна на публичните органи и от страна на частноправни субекти на тези разпоредби, както и чрез подобряване на условията, при които страните, понесли вреди от нарушения на правото в областта на конкуренцията, могат да поискат обезщетение. Предложението за директива допринася за правилното функциониране на вътрешния пазар, тъй като то създава по-равнопоставени условия за предприятията, които нарушават правилата за конкуренция, и за страните, понесли вреди от това неправомерно поведение. Поради тези цели в областта на конкуренцията и вътрешния пазар, които представляват част от правните правила на ЕИП, предложението е от значение за ЕИП.

Предложение за

ДИРЕКТИВА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА

относно някои правила за уреждане на искове за обезщетение по националното право за нарушения на разпоредбите на правото на държавите членки и на Европейския съюз в областта на конкуренцията

(текст от значение за ЕИП)

ЕВРОПЕЙСКИЯТ ПАРЛАМЕНТ И СЪВЕТЪТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ,

като взеха предвид Договора за функционирането на Европейския съюз, и по-специално членове 103 и 114 от него,

като взеха предвид предложението на Европейската комисия⁵⁰,

след предаване на проекта на законодателния акт на националните парламенти,

като взеха предвид становището на Европейския икономически и социален комитет⁵¹,

в съответствие с обикновената законодателна процедура,

като имат предвид, че:

- (1) Членове 101 и 102 от Договора за функционирането на Европейския съюз (наричан по-долу „Договорът“) представляват повелителни правни норми и трябва да се прилагат ефективно в целия Европейски съюз с оглед да се гарантира, че конкуренцията на вътрешния пазар не се нарушава.
- (2) Прилагането на тези разпоредби на Договора се извършва от Комисията въз основа на правомощията, предвидени съгласно Регламент (ЕО) № 1/2003 на Съвета от 16 декември 2002 г. относно изпълнението на правилата за конкуренция, предвидени в членове 81 и 82 от Договора за създаване на Европейската общност⁵² (наричан по-долу „Регламент № 1/2003“). Прилагането на тези разпоредби се извършва и от националните органи за защита на конкуренцията, които могат да вземат решенията, посочени в член 5 от Регламент № 1/2003.
- (3) Членове 101 и 102 от Договора водят до пряко отражение върху отношенията между физическите лица и пораждаат права и задължения за тези лица, за чието изпълнение националните съдилища трябва да предприемат съветните мерки. По този начин националните съдилища изпълняват също толкова важна роля при прилагането на правилата за конкуренция (правоприлагане от страна на частноправни субекти). Когато се произнасят по спорове между частни лица, те

⁵⁰ ОВ С , г., стр. .

⁵¹ ОВ С , г., стр. .

⁵² ОВ L 1, 4.1.2003 г., стр. 1. Считано от 1 декември 2009 г., членове 81 и 82 от Договора за ЕО станаха съответно членове 101 и 102 от ДФЕС. Двама набора от разпоредби са идентични по своето съдържание.

защитават субективни права съгласно правото на Съюза, например като присъждат обезщетение на страните, понесли вреди вследствие на нарушения. Пълната ефективност на членове 101 и 102 от Договора, и по-специално практическото действие на посочените в тях забрани, изисква всички — независимо дали става въпрос за физически лица, включително потребители и предприятия, или публични органи — да могат да поискат обезщетение пред националните съдилища за понесената от тях вреда вследствие на нарушение на тези разпоредби. Това европейско право на обезщетение се прилага по същия начин към нарушения на членове 101 и 102 от публични предприятия и предприятия, на които са предоставени специални или изключителни права от държавите членки по смисъла на член 106 от Договора.

- (4) Европейското право на обезщетение за вреда вследствие на нарушение на антиitrustовите правила изисква всяка държава членка да разполага с процесуални правила, гарантиращи ефективното упражняване на това право. Необходимостта от ефективни процесуални средства за защита също така произтича от правото на ефективна правна защита, заложено в член 47, параграф 1 от Хартата на основните права на Европейския съюз⁵³, и в член 19, параграф 1, втора алинея от Договора за Европейския съюз.
- (5) С оглед да се гарантира ефективно прилагане от страна на публичните органи и от страна на частноправни субекти на правилата за конкуренция е необходимо да се уреди начинът, по който се координират двете форми на правоприлагане, например договореностите относно достъпа до документи, съхранявани от органите за защита на конкуренцията. Чрез такава координация на равнище Европейски съюз също така се избягва разминаване в приложимите правила, което би застрашило правилното функциониране на вътрешния пазар.
- (6) В съответствие с член 26, параграф 2 от Договора вътрешният пазар представлява пространство без вътрешни граници, в който се гарантира свободното движение на стоки, хора, услуги и капитал. Съществуват значителни разлики между правилата в държавите членки, чрез които понастоящем се уреждат исковете за обезщетение за нарушения на националното или на европейското право в областта на конкуренцията. Тези разлики водят до несигурност по отношение на условията, при които страните, понесли вреди, могат да упражнят правото си на обезщетение, произтичащо от Договора, и засягат действителната ефективност на това право. Тъй като страните, понесли вреди, често избират да предявят искове за обезщетение в правата система на своите държави членки на установяване, несъответствията между националните правила водят до неравнопоставени условия във връзка с исковете за обезщетение и могат да засегнат конкуренцията на пазарите, на които осъществяват дейност тези страни, понесли вреди, и дейността на предприятията нарушители.
- (7) Предприятията, установени и осъществяващи дейност в различни държави членки, подлежат на процесуални правила, които съществено засягат степента, до която могат да бъдат подвеждани под отговорност за нарушения на правото в областта на конкуренцията. Това неравно прилагане на европейското право на обезщетение може да доведе до конкурентно предимство за някои предприятия, нарушили член 101 или член 102 от Договора, и да обезкуражи упражняването

---

⁵³ ОВ С 326, 26.10.2012 г., стр. 391.

на правото на установяване и предлагането на стоки или услуги в държавите членки, в които правото на обезщетение се прилага по-ефективно. По този начин разликите в режимите на отговорност, приложими в държавите членки, могат да окажат отрицателно въздействие върху конкуренцията и правилното функциониране на вътрешния пазар.

- (8) Поради това е необходимо да се гарантират по-равнопоставени условия за предприятията, осъществяващи дейност на вътрешния пазар, и да се подобрят условията за потребителите, за да упражняват правата си, които произтичат от вътрешния пазар. Освен това е необходимо да се повиши правната сигурност и да се намалят разликите между държавите членки по отношение на националните правила за уреждане на искове за обезщетение за нарушения на европейското право в областта на конкуренцията, и по отношение на националното право в областта на конкуренцията, когато предходното се прилага успоредно с него. Сближаването на тези правила също така ще спомогне за предотвратяване на появата на по-големи разлики между правилата на държавите членки за уреждане на искове за обезщетение по дела в областта на конкуренцията.
- (9) В член 3, параграф 1 от Регламент (ЕО) № 1/2003 се предвижда, че „когато органите по конкуренция на държавите членки или националните съдилища прилагат националното право на конкуренция към споразумения, решения на сдружения на предприятия или съгласувани практики по смисъла на член [101, параграф 1] от Договора, които могат да засегнат търговията между държавите членки по смисъла на тази разпоредба, те също така прилагат и член [101] от Договора към такива споразумения, решения или съгласувани практики. Когато органите по конкуренция на държавите членки или националните съдилища прилагат националното право на конкуренция по отношение на всякакви злоупотреби, забранени от член [102] от Договора, те прилагат също и член [102] от Договора.“ В интерес на правилно функциониране на вътрешния пазар и с оглед на повишената правна сигурност и по-равнопоставените условия за предприятията и потребителите, е целесъобразно обхващат на настоящата директива да се разшири така, че да обхваща искове за обезщетение за нарушения на националното право в областта на конкуренцията, когато то се прилага съгласно член 3, параграф 1 от Регламент (ЕО) № 1/2003. Прилагането на различни правила за гражданската отговорност за нарушения на членове 101 и 102 от Договора и на правилата на националното право в областта на конкуренцията, които следва да се прилагат по едно и също дело и успоредно с правото на ЕС в областта на конкуренцията, оказват неблагоприятно въздействие върху позицията на ищците по делото и върху обхвата на техните претенции и представляват пречка за правилното функциониране на вътрешния пазар.
- (10) При липсата на право на ЕС искове за обезщетение се уреждат от националните правила и процедури на държавите членки. Всички национални правила, уреждащи упражняването на правото на обезщетение за нарушения на член 101 или 102 от Договора, включително по отношение на аспекти, които не са обхванати от настоящата директива, например идеята за причинно-следствена връзка между нарушението и вредата, трябва да спазват принципите на ефективност и равностойност. Това означава, че те не могат да се формулират или прилагат по такъв начин, че да бъде прекалено трудно или практически невъзможно да се упражнява правото на обезщетение, гарантирано от Договора,

и че те не могат да се формулират или прилагат по по-неблагоприятен начин от правилата, които уреждат подобни иски по вътрешното право.

- (11) С настоящата директива се утвърждават достиженията на правото на ЕС относно европейското право за обезщетение за нарушения на правото на Съюза в областта на конкуренцията, по-специално относно процесуалната легитимация за предявяване на иски и определението за вреда, както бе посочено в съдебната практика на Съда на Европейския съюз, без да се предопределя по-нататъшното развитие на правото на ЕС. Всички лица, на които е била причинена вреда вследствие на нарушение, могат да поискат обезщетение за действителната загуба (*damnum emergens*), за ползата, от която са били лишени (пропуснати ползи или *lucrum cessans*), и изплащане на натрупаните лихви от момента на настъпване на вредата до момента, в който се изплаща обезщетението. Това право имат всички физически и юридически лица — потребители, предприятия и публични органи — независимо от наличието на пряко договорно отношение с предприятието нарушител и независимо дали е налице предходно установяване на нарушение от орган за защита на конкуренцията. Настоящата директива не следва да задължава държавите членки да въведат механизми за колективна защита във връзка с прилагането на членове 101 и 102 от Договора.
- (12) Исковите за обезщетение за нарушения на националното или европейското право в областта на конкуренцията обикновено изискват сложен фактологичен и икономически анализ. Необходимите доказателства за доказване на претенция за понесени вреди често са в изключителното притежание на ответника или трети страни и не са известни или достъпни в достатъчна степен за ищеца. При тези обстоятелства строгите правни изисквания по отношение на ищите да докажат подробно всички факти по тяхното твърдение при започването на производство по иска и да предоставят точно определени придружаващи доказателства може да възпрепятства неправомерно ефективното упражняване на гарантираното от Договора право на обезщетение.
- (13) Доказателствата са важен елемент при предявяването на иски за обезщетение за нарушения на националното или на европейското право в областта на конкуренцията. При все това, тъй като съдебното производство при нарушения на антитръстовите правила се характеризира с информационна асиметрия, е целесъобразно да се гарантира, че страните, понесли вреди, получават възможност да бъде разрешено разкриването на доказателства във връзка с техния иск, без да е необходимо да посочват конкретните доказателства. С оглед гарантиране на равнопоставеност на страните тези средства следва също така да са достъпни за ответниците по иски за обезщетение, така че те да могат да поискат разкриване на доказателства от страните, понесли вреди. Освен това националните съдилища могат да разпоредят разкриване на доказателства от трети страни. Когато националният съд желае да разпреди разкриване на доказателства от страна на Комисията, по отношение на исканията за информация се прилагат принципът на лоялното сътрудничество между Европейския съюз и държавите членки (член 4, параграф 3 от Договора за ЕС) и член 15, параграф 1 от Регламент № 1/2003.
- (14) Съответните доказателства следва да се разкриват по решение на съда и под неговия строг контрол, особено по отношение на необходимостта и пропорционалността на мярката за разкриване. От изискването за пропорционалност следва, че исканията за разкриване могат да бъдат изпълнени

само след като страната, понесла вреда, представи правдоподобно твърдение, че е понесла вреда, причинена от ответника, въз основа на разумно достъпни факти. Искането за разкриване следва да е насочено към колкото се може по-прецизни и тясно определени категории доказателства въз основа на разумно достъпни факти.

- (15) Изискването за пропорционалност следва също така да се оценява внимателно, когато разкриването създава риск от възпрепятстване на стратегията за разследване на орган за защита на конкуренцията, като се разкрие кои документи са част от преписката, или когато то оказва отрицателно въздействие върху начина, по който предприятията сътрудничат на орган за защита на конкуренцията. Поради това искането за разкриване следва да се счита за непропорционално, когато се позовава на общо разкриване на документи в преписката на орган за защита на конкуренцията по конкретно дело или на документи, представени от страна в контекста на конкретно дело. Такива широкообхватни искания за разкриване не са съвместими и със задължението на отправящата искането страна да посочи възможно най-прецизни и точно определени категории доказателства.
- (16) Когато съдът поиска от компетентен съд на друга държава членка да събере доказателства или когато той поиска директно събиране на доказателства в друга държава членка, се прилагат разпоредбите на Регламент (ЕО) № 1206/2001 на Съвета от 28 май 2001 г. относно сътрудничеството между съдилища на държавите членки при събирането на доказателства по граждански или търговски дела⁵⁴.
- (17) Въпреки че съответните доказателства, които съдържат търговски тайни или друга поверителна информация, по принцип следва да са достъпни по искове за обезщетение, такава поверителна информация трябва да е защитена по подходящ начин. Поради това националните съдилища следва да разполагат с редица мерки за защита на такава поверителна информация от разкриване по време на производството. Тези мерки могат да включват възможност за изслушване при закрити врата, ограничаване на кръга от лица, които имат право да видят въпросните доказателства, и инструктиране на експертите да изготвят резюмета на информацията в обобщена или по друг начин неповерителна форма. Мерките, с които се защитават търговски тайни и друга поверителна информация, не трябва да затрудняват практическото упражняване на правото на обезщетение.
- (18) Ефективността и съгласуваното прилагане на членове 101 и 102 от Договора от страна на Комисията и националните органи за защита на конкуренцията изискват общ подход в целия Европейски съюз по отношение на взаимодействието между правилата за разкриване на доказателства и начина, по който тези членове се прилагат от орган за защита на конкуренцията. Разкриването на доказателства не следва да намалява ненужно ефективността на прилагането на правото в областта на конкуренцията от органа за защита на конкуренцията. Ограниченията за разкриване на доказателства не следва да възпрепятстват органите за защита на конкуренцията да публикуват решенията си в съответствие с приложимите европейски или национални правила.

---

⁵⁴ ОВ L 174, 27.6.2001 г., стр. 1.

- (19) Програмите за освобождаване от глоби и намаляване на техния размер и процедурите за постигане на споразумение са важни инструменти за прилагането от страна на публичните органи на правото на Съюза в областта на конкуренцията, тъй като те допринасят за разкриването, ефективното преследване и санкционирането на най-сериозните нарушения на правото в областта на конкуренцията. Предприятията могат да бъдат възпрени да сътрудничат в този контекст, ако разкриването на документите, които те предоставят единствено за тази цел, доведе до подвеждането им под гражданска отговорност при по-неблагоприятни условия в сравнение с другите нарушители, които не сътрудничат на органите за защита на конкуренцията. За да се гарантира, че предприятията желаят да представят доброволно изявления, с които признават своето участие в нарушение на националното или европейското право в областта на конкуренцията, до орган за защита на конкуренцията съгласно програма за освобождаване от глоби и намаляване на техния размер или процедура за постигане на споразумение, такива изявления следва да не подлежат на разкриване като доказателства.
- (20) Освен това следва да се прилага изключение за разкриване по отношение на всички мерки за разкриване, които биха повлияли прекомерно на текущо разследване на орган за защита на конкуренцията по отношение на нарушение на националното или европейското право в областта на конкуренцията. Поради това информацията, изготвена от орган за защита на конкуренцията в хода на неговото производство за прилагане на националното или европейското право в областта на конкуренцията (например изложение на възражения) или от страна по това производство (например отговор на искане за информация от органа за защита на конкуренцията), следва да се разкрива във връзка с иски за обезщетение едва след като органът за защита на конкуренцията е констатирал нарушение на националните или европейските правила за конкуренция или по друг начин е приключил своето производство.
- (21) Освен доказателствата, посочени в съображения (19) и (20), националните съдилища следва да са в състояние в контекста на иск за обезщетение да разпореждат разкриване на доказателства, които съществуват независимо от производството на органа за защита на конкуренцията („вече съществуваща информация“).
- (22) Всяко физическо или юридическо лице, което получава доказателства чрез достъп до преписката на орган за защита на конкуренцията при упражняване на правата си на защита във връзка с разследвания на органа за защита на конкуренцията, може да използва тези доказателства в рамките на иск за обезщетение, по който е страна. Това използване следва да бъде разрешено и за физическо или юридическо лице, което е правопреемник на неговите права и задължения, включително чрез придобиване на неговия иск. В случай че доказателството е било получено от юридическо лице, което представлява част от корпоративна група, съставена от едно предприятие за целите на прилагането на членове 101 и 102 от Договора, използването на това доказателство се позволява и за други юридически лица, които са част от същото предприятие.
- (23) При все това, описаното в предишното съображение използване не може неправомерно да намалява ефективността на прилагането на правото в областта на конкуренцията от страна на орган за защита на конкуренцията. Следователно посочените в съображения (19) и (20) ограничения за разкриване следва да се прилагат по същия начин и към използването на доказателства, получени само

чрез достъп до преписката на орган за защита на конкуренцията. Освен това доказателства, получени от орган за защита на конкуренцията в контекста на упражняването на правата на защита, не трябва да се превръщат в обект на търговия. Поради това възможността да се използват доказателства, които са били получени единствено чрез достъп до преписката на орган за защита на конкуренцията, следва да се ограничи до физическото или юридическото лице, което е упражнило своите права на защита, и неговите правоприемници, както е посочено в предишното съображение. Това ограничение обаче не възпрепятства националните органи да разпоредят разкриването на тези доказателства при условията, предвидени в настоящата директива.

- (24) Предявяването на иск за обезщетение или започването на разследване от орган за защита на конкуренцията водят до риск засегнатите предприятия да унищожат или да укрият доказателства, които биха били полезни на страните, понесли вреди, за да подкрепят своята претенция за понесени вреди. За да се предотврати унищожаването на съответни доказателства и да се гарантира, че разпоредженията на съда с искане за разкриване се спазват, съдилищата следва да са в състояние да налагат санкции, които са достатъчно възпиращи. До степента, до която са засегнати страните по производството, рискът от това съдът да достигне до неблагоприятни изводи по производството за обезщетение, може да бъде особено ефективна санкция и да спомогне за избягване на забавяния. Необходимо е да бъдат въведени санкции за неспазване на задълженията за опазване на поверителна информация и за злоупотреба с информация, получена чрез разкриване. Аналогично следва да се въведат санкции, ако информация, получена чрез достъп до преписката на орган за защита на конкуренцията при упражняване на правата за защита във връзка с разследвания на този орган за защита на конкуренцията, е предмет на злоупотреба в рамките на иски за обезщетение.
- (25) В член 16, параграф 1 от Регламент (ЕО) № 1/2003 се предвижда, че когато националните съдилища се произнасят по споразумения, решения или практики съгласно член 101 или 102 от Договора, които вече са предмет на решения на Комисията, те не могат да вземат решения, които са в противоречие с приетото от Комисията решение. С оглед да се увеличи правната сигурност, да се избегнат несъответствия при прилагането на тези разпоредби от Договора, да се увеличат ефективността и процесуалната ефикасност на исковите за обезщетение и да се насърчи функционирането на вътрешния пазар за предприятията и потребителите, окончателното решение на национален орган за защита на конкуренцията или съд, осъществяващ съдебен контрол, с което се установява нарушение на член 101 или 102 от Договора, по подобен начин не трябва да може да се оспорва в иски за обезщетение, свързани с въпросното нарушение, независимо дали искът е предявен в държавата членка, в която е установен този орган или съд. Същото следва да се прилага и за решение, в което е направено заключение, че са нарушени разпоредбите на националното право в областта на конкуренцията в случаите, когато националното и европейското право в областта на конкуренцията се прилагат в едно и също дело и успоредно. Този ефект на решенията на националните органи за защита на конкуренцията и съдилищата, осъществяващи съдебен контрол, с които се установява нарушение на правилата за конкуренция, следва да се прилага по отношение на оперативната част на решението и придружаващите го съображения. Това не засяга правата и задълженията на националните съдилища по член 267 от Договора.

- (26) Националните правила за започване, продължителност, временно преустановяване или прекъсване на давностните срокове не следва неправомерно да възпрепятстват предявяването на иски за обезщетение. Това е особено важно по отношение на иски, които се основават на заключението на орган за защита на конкуренцията или съд, осъществяващ съдебен контрол, че е извършено нарушение. За тази цел страните, понесли вреди, следва да продължат да имат право да предявят иск за обезщетение след производството на орган за защита на конкуренцията с цел прилагане на националното и европейското право в областта на конкуренцията.
- (27) Когато няколко предприятия нарушават съвместно правилата за конкуренция (например в случай на картел), е целесъобразно да се включи разпоредба, че тези съизвършители на нарушението следва да носят солидарна отговорност за цялата вреда, причинена чрез нарушението. Съизвършителите на нарушението следва да имат право да получават помежду си дадени суми, ако едно от предприятията нарушители е изплатило сума, по-голяма от своя дял. Определянето на този дял като относителната отговорност на даден извършител на нарушение и съответните критерии, например оборот, пазарен дял или роля в картела, е предмет на приложимото национално право при същевременно спазване на принципите на ефективност и равностойност.
- (28) Предприятията, които сътрудничат на органите за защита на конкуренцията съгласно програма за освобождаване от глоби и намаляване на техния размер, изпълняват ключова роля за разкриване на нарушения, свързани с тайни картели, както и за преустановяване на тези нарушения, и следователно често смекчават вредата, която би могло да бъде причинена при продължаване на нарушението. Поради това е целесъобразно да се включи разпоредба, с която предприятията, освободени от глоби в съответствие с решение на орган за защита на конкуренцията съгласно програма за освобождаване от глоби и намаляване на техния размер, да бъдат защитени от неправомерно излагане на иски за обезщетение, като се има предвид, че решението на органа за защита на конкуренцията, с което се установява нарушението, може да се превърне в окончателно за предприятието, освободено от глоби, по-рано, отколкото за другите предприятия, които не са обект на такова освобождаване. Поради това е целесъобразно предприятието, освободено от глоби, по принцип да бъде освободено от солидарна отговорност за цялата вреда и неговият дял да не надхвърля размера на вредата, причинена на неговите собствени преки или непреки купувачи или, в случай на картел, свързан с изкупуване, неговите преки или непреки доставчици. До степента, в която даден картел е причинил вреда на лица, различни от клиентите/доставчиците на предприятията нарушители, делът на предприятието, освободено от глоби, не следва да надхвърля неговата относителна отговорност за вредата, причинена от картела. Този дял следва да се определя в съответствие със същите правила, които се използват, за да се определи приносът между предприятията нарушители (съображение 27 по-горе). Освободеното от глоба предприятие следва да продължи да носи пълна отговорност по отношение на страните, понесли вреди, които не са негови преки или непреки купувачи или доставчици, само когато те не са в състояние да получат пълно обезщетение от другите предприятия нарушители.
- (29) Потребителите и предприятията, които са понесли вреди вследствие на нарушение на националното или европейското право в областта на конкуренцията, имат право на обезщетение за действителната загуба и за

пропуснатите ползи. Действителната загуба може да произтича от ценовата разлика между действително платената сума и сумата, която би била платена при липса на нарушение. Когато страна, понесла вреда, е намалила своята действителна загуба чрез частичното или пълното ѝ прехвърляне на своите купувачи, прехвърлената по този начин загуба вече не представлява вреда, за която прехвърлилата я страна трябва да получи обезщетение. Поради това по принцип е уместно на предприятието нарушител да се разреши да се позове на прехвърлянето на действителна загуба като защита срещу иск за обезщетение. Целесъобразно е да се предвиди, че ако предприятието нарушител се позове на прехвърлянето като защита, то следва да докаже наличието и степента на прехвърляне на надценката.

- (30) Въпреки това, в ситуация, в която надценката е била прехвърлена на лица, които не могат да поискат обезщетение от правна гледна точка, не е уместно да се позволява на предприятието нарушител да се позове на прехвърлянето като защита, тъй като това би позволило освобождаването му от отговорност за причинената от него вреда. Поради това при позоваване на прехвърлянето като защита по конкретен иск сезираният с иска съд следва да прецени дали лицата, за които се твърди, че им е била прехвърлена надценката, имат правна възможност да поискат обезщетение. Въпреки че непреките купувачи имат право да поискат обезщетение, националните правила за причинно-следствена връзка (включително правилата за предвидимост и отдалеченост между нарушение и вреда), които се прилагат в съответствие с принципите на правото на Съюза, могат да доведат до ситуация, в която определени лица (например на равнище на веригата на доставки, която е достатъчно отдалечена от нарушението) нямат правна възможност да поискат обезщетение в конкретен случай. Само когато съдът установи, че лицето, на което се предполага, че е била прехвърлена надценката, има правна възможност да поиска обезщетение, той ще разгледа по същество прехвърлянето като защита.
- (31) Потребителите или предприятията, на които е прехвърлена действителна загуба, понасят вреда, причинена вследствие на нарушение на националното или европейското право в областта на конкуренцията. Въпреки че за тази вреда следва да се изплати обезщетение от предприятието нарушител, за потребителите или предприятията, които не са извършили покупка от това предприятие, може да се окаже особено трудно да докажат обхвата на въпросната вреда. Поради това е целесъобразно да се предвиди, че когато наличието на иск за обезщетение или сумата, която следва да бъде присъдена, зависят от това дали или до каква степен надценката, платена от прекия купувач на предприятието нарушител, е била прехвърлена на непрекия купувач, се счита, че непрекият купувач е представил доказателства, че надценка, платена от прекия купувач, е била прехвърлена на неговото равнище, когато е в състояние да покаже *prima facie*, че е извършено такова прехвърляне. Освен това е целесъобразно да се определи при какви условия следва да се счита, че непрекият купувач е представил такова *prima facie* доказателство. Що се отнася до количественото определяне на прехвърлянето, националният съд следва да разполага с правомощия да изчисли какъв дял от надценката е бил прехвърлен на равнището на непреките купувачи във висящия пред него спор. Предприятието нарушител следва да има право да представи доказателства, които показват, че действителната загуба не е била прехвърлена или че не е била прехвърлена изцяло.

- (32) Нарушенията на правото в областта на конкуренцията често засягат условията и цените, при които се продават стоките или услугите, и водят до надценка и други вреди за клиентите на предприятия нарушители. Освен това нарушението може да засяга доставките на предприятието нарушител (например в случай на картел на купувачи). Правилата на настоящата директива, и по-специално правилата относно прехвърлянето, следва да се прилагат по съответния начин.
- (33) Искове за обезщетение могат да се предявяват както от страните, понесли вреди, които са закупили стоки или услуги от предприятието нарушител, така и от купувачи по-надолу по веригата на доставки. В интерес на съгласуваността на решенията от такива свързани производства и съответно за да се избегне ситуация, в която за вредата вследствие на нарушението на националното или европейското право в областта на конкуренцията не се получава пълно обезщетение, или в която предприятието нарушител е заставено да плати обезщетение за непонесена вреда, националните съдилища следва надлежно да отчитат всички свързани иски и последващи решения, доколкото това се позволява от правото на Съюза и националното право, особено когато е доказано наличието на прехвърляне. Това следва да не засяга основните права на защита, както и ефективната съдебна защита и справедливия процес, за лицата, които не са страни по това съдебно производство. Всички иски, които са висящи пред съдилищата на различни държави членки, могат да се считат за свързани по смисъла на член 30 от Регламент (ЕС) № 1215/2012. Съгласно тази разпоредба националните съдилища, различни от първия сезиран съд, могат да преустановят производствата или при определени обстоятелства да се откажат от компетентност.
- (34) Все пак страна, понесла вреди, която докаже, че е понесла вреда вследствие на нарушение на правото в областта на конкуренцията, трябва да докаже степента на понесената вреда, за да получи обезщетение. Количественото определяне на вредата вследствие на нарушение на антиitrustовите правила е процес, при който се изискват много факти и може да се наложи прилагане на сложни икономически модели. Често пъти това струва скъпо и води до затруднения за страните, понесли вреди, от гледна точка на получаване на необходимите данни, за да обосноват своите иски. По този начин количественото определяне на вредата вследствие на нарушението на антиitrustовите правила може да представлява съществена пречка, която възпрепятства страните, понесли вреди, да получат обезщетение за понесената вреда.
- (35) С цел да се отстранят информационната асиметрия и някои трудности, свързани с количественото определяне на вредата вследствие на нарушение на антиitrustовите правила, а също така да се гарантира ефективността на исковите за обезщетение, е целесъобразно да се приеме, че в случай на нарушение, свързано с картел, това нарушение е причинило вреда, по-специално чрез оказване на въздействие върху цените. В зависимост от фактите по делото това означава, че картелът е довел до увеличение на цените или е възпрепятствал понижение на цените, което би настъпило в противен случай. Предприятието нарушител следва да може да обори тази презумпция. Предвид тайното естество на картела е целесъобразно тази оборима презумпция да бъде ограничена до картели, което увеличава въпросната информационна асиметрия и затруднява страната, понесла вреди, да се сдобие с необходимите доказателства за доказване на вредата.

- (36) При липса на правила на Европейския съюз относно количественото определяне на вредата, причинена от нарушение на правото в областта на конкуренцията, изискванията, които страната, понесла вреди, трябва да изпълни при доказването на размера на понесената вреда, степента на точност при доказването на този размер, методите, които могат да се използват за количествено определяне на размера, и последиците в случай на непълно спазване на поставените изисквания се определят от националната правна система на всяка държава членка и от националните съдилища. При все това тези национални изисквания не следва да бъдат по-неблагоприятни от изискванията, уреждащи подобни иски по националното право (принцип на равностойност), и не трябва да водят до ситуация, в която е практически невъзможно или изключително трудно да се упражни европейското право на обезщетение (принцип на ефективност). В това отношение трябва да се вземат предвид евентуалната информационна асиметрия между страните и фактът, че количественото определяне на вредата означава да се оцени как въпросният пазар би се развил при липса на нарушение. Тази оценка предполага сравнение със ситуация, която по подразбиране е хипотетична и поради това не може да се направи с абсолютна точност. Следователно е целесъобразно националните съдилища да получат правомощия за изчисляване на размера на вредата, причинена от нарушението на правото в областта на конкуренцията.
- (37) Страните, понесли вреди, и предприятията нарушители следва да бъдат насърчени да постигнат споразумение относно обезщетяването на вредата, причинена от нарушението на правото в областта на конкуренцията, чрез механизми за решаване на спорове по взаимно съгласие, например извънсъдебно уреждане на спорове, арбитраж и медиация. Когато е възможно, този механизъм за решаване на спорове по взаимно съгласие следва да обхваща колкото се може повече страни, понесли вреди, и извършили нарушение предприятия. Поради това разпоредбите на настоящата директива по отношение на решаването на спорове по взаимно съгласие имат за цел да улеснят използването на такива механизми и да повишат тяхната ефективност.
- (38) Давностните срокове за предявяване на иск за обезщетение могат да са такива, че страните, понесли вреди, и предприятията нарушители да не разполагат с достатъчно време да постигнат споразумение относно обезщетението, което да бъде изплатено. С оглед да се предостави и на двете страни действителна възможност да участват в решаването на спора по взаимно съгласие преди започване на производство пред националния съд, давностният срок трябва временно да се преустанови за времетраенето на процеса по решаване на спора по взаимно съгласие.
- (39) В допълнение към това, когато страните решат да прибегнат към решаване на спора по взаимно съгласие след предявяване на иск за обезщетение пред националния съд по същия въпрос, този съд може временно да преустанови производството за времетраенето на процеса по решаване на спора по взаимно съгласие. Когато взема решение дали да преустанови временно гледаното от него производство, националният съд следва да вземе под внимание ползата от ускорената процедура.
- (40) За да се насърчи уреждането на спорове по взаимно съгласие, предприятието нарушител, което изплаща обезщетение на основата на уреждането на спора по взаимно съгласие, следва да не бъде поставено в по-неблагоприятна позиция спрямо другите съизвършители на нарушението, отколкото ако спорът не беше

уреден по взаимно съгласие. Такава ситуация би могла да възникне, ако участващ в уреждане на спора нарушител продължи да носи пълна солидарна отговорност за вредата, причинена от нарушението, дори след успешното уреждане на спора по взаимно съгласие. Следователно този нарушител по принцип следва да не се присъединява към другите нарушители, които не са участвали в уреждането на спора, в изплащането на обезщетение на страната, понесла вреда, с която той преди това е уредил спора. Това правило се основава на факта, че претенцията на страната, понесла вреда, се намалява с дела на участващия в уреждането на спора нарушител в причинената вреда. Този дял следва да се определя в съответствие със същите правила, които се използват, за да се определи приносът на предприятията нарушители (съображение 27 по-горе). Без това намаление другите нарушители, които не са участвали в уреждането на спора, ще бъдат неправомерно засегнати от уреждането, по което не са били страна. Нарушителят, който е участвал в уреждането на спора, пак ще трябва да заплати обезщетение, когато това е единствената възможност страната, понесла вреда, да получи пълно обезщетение.

- (41) Когато от участващи в уреждането на спора съизвършители на нарушение бъде поискано да се включат в обезщетението, изплатено впоследствие от неучастващи в уреждането на спора съизвършители на нарушение и, националният съд следва да вземе под внимание вече изплатеното обезщетение съгласно уреждането на спора по взаимно съгласие, като отчита факта, че не е задължително всички съизвършители на нарушение да участват равностойно в пълния материален, времеви и географски обхват на нарушението.
- (42) Настоящата директива зачита основните права и следва принципите, заложи в Хартата на основните права на Европейския съюз.
- (43) Предвид факта, че поради несъответствието между политическите избори и правните правила на национално равнище относно европейското право на обезщетение по искове за обезщетение вследствие на нарушения на правилата за конкуренция на Съюза, е невъзможно да се гарантира пълното съблюдаване на членове 101 и 102 от Договора, и за да се гарантира правилното функциониране на вътрешния пазар за предприятията и потребителите, тези цели не могат да бъдат постигнати в достатъчна степен от държавите членки и поради това могат да се постигнат по по-добър начин на равнище ЕС с оглед на необходимата ефективност и съгласуваност при прилагането на членове 101 и 102 от Договора. Поради това Европейският парламент и Съветът приемат настоящата директива в съответствие с принципа на субсидиарност, определен в член 5 от Договора за Европейския съюз. В съответствие с принципа на пропорционалност, определен в същия член, настоящата директива не надхвърля необходимото за постигане на тези цели.
- (44) В съответствие със съвместната политическа декларация на държавите членки и на Комисията относно обяснителните документи от 28 септември 2011 г.⁵⁵ държавите членки се задължават в обосновани случаи да прилагат към уведомлението за своите мерки за транспониране един или повече документи, обясняващи връзката между елементите на дадена директива и съответните елементи от националните инструменти за транспониране. Законодателят смята,

---

⁵⁵ ОВ С 369, 17.12.2011 г., стр. 14.

че предоставянето на тези документи е обосновано по отношение на настоящата директива.

ГЛАВА I

ОБХВАТ И ОПРЕДЕЛЕНИЯ

Член 1

Обхват на директивата

1. С настоящата директива се определят някои правила, необходими с оглед да се гарантира, че всяко физическо или юридическо лице, което е понесло вреда вследствие на нарушение на членове 101 или 102 от Договора или националното право в областта на конкуренцията, може ефективно да упражни правото на пълно обезщетение за тази вреда. Освен това с директивата се определят правила за насърчаване на ненарушена конкуренция на вътрешния пазар и отстраняване на пречките пред правилното му функциониране чрез гарантиране на равностойна защита в целия Съюз за лицата, понесли такава вреда.
2. Освен това с настоящата директива се определят правила за координация между прилагането на правилата за конкуренция от страна на органите за защита на конкуренция и прилагането на тези правила при искиове за обезщетение, предявени пред националните съдилища.

Член 2

Право на пълно обезщетение

1. Всички лица, понесли вреди вследствие на нарушение на националното или на европейското право в областта на конкуренцията, имат право да поискат пълно обезщетение за тази вреда.
2. Пълното обезщетение поставя лицето, понесло вреди, в позицията, в която би се намирало, ако нарушението не е било извършено. Следователно обезщетението включва обезщетение за действителната загуба, обезщетение за пропуснатите ползи и плащане на лихва от момента на настъпване на вредата до момента, в който действително е изплатено обезщетение за тази вреда.
3. Държавите членки гарантират, че всички страни, понесли вреди, могат ефективно да упражняват своето право да предявяват искиове за обезщетение.

Член 3

Принципи на ефективност и равностойност

Държавите членки гарантират, че всички национални правила и процедури, свързани с искиове за обезщетение, се изготвят и прилагат по начин, който гарантира, че всяка страна, понесла вреди, може ефективно да упражни своето европейско право на пълно обезщетение за вреда вследствие на нарушение на правото в областта на конкуренцията. Националните правила и процедури относно искиове за обезщетение за

нарушения на членове 101 или 102 от Договора не са по-малко благоприятни за страните, понесли вреди, от правилата и процедурите, които уреждат подобни иски по националното право.

Член 4

Определения

За целите на настоящата директива се прилагат следните определения:

1. „нарушение на правото в областта на конкуренцията“ означава нарушение на членове 101 или 102 от Договора или на националното право в областта на конкуренцията по смисъла на параграф 2;
2. „национално право в областта на конкуренцията“ означава разпоредбите на националното право, които основно преследват същите цели като целите на членове 101 и 102 от Договора и които се прилагат по едно и също дело успоредно с правото на Съюза в областта на конкуренцията съгласно член 3, параграф 1 от Регламент (ЕО) № 1/2003;
3. „иск за обезщетение“ означава иск в съответствие с националното законодателство, чрез който страна, понесла вреди, предявява претенция за понесени вреди пред национален съд; определението обхваща също иски, чрез които дадено лице, действащо от името на една или повече страни, понесли вреди, предявява претенция за понесени вреди пред национален съд, когато тази възможност е предвидена в националното право;
4. „претенция за понесени вреди“ означава претенция за обезщетение за вреди вследствие на нарушение на правото в областта на конкуренцията;
5. „страна, понесла вреда“ означава всяко лице, което има претенция за понесени вреди;
6. „национален орган за защита на конкуренцията“ означава орган, който държава членка определя съгласно член 35 от Регламент (ЕО) № 1/2003 за отговорен за прилагането на членове 101 и 102 от Договора;
7. „орган за защита на конкуренцията“ означава Комисията или национален орган за защита на конкуренцията;
8. „национален съд“ или „съд“ означава съд или трибунал на държава членка по смисъла на член 267 от Договора;
9. „съд, извършващ съдебен контрол“ означава национален съд, който е упълномощен да извършва съдебен контрол върху решенията на национален орган за защита на конкуренцията, като в този контекст той може да има и правомощието да установява нарушения на членове 101 или 102 от Договора;
10. „решение за установяване на нарушение“ означава решение на орган за защита на конкуренцията или съд, извършващ съдебен контрол, който установява нарушение на правото в областта на конкуренцията;
11. „окончателно“ решение за установяване на нарушение означава решение за установяване на нарушение на орган за защита на конкуренцията или съд, извършващ съдебен контрол, което повече не може да се преразглежда;

12. „картел“ означава споразумение и/или съгласувана практика между два или повече конкуренти с цел координиране на тяхното конкурентно поведение на пазара и/или повлияване на съответните параметри на конкуренцията чрез практики като фиксиране или координиране на покупните или продажните цени или други търговски условия, определяне на квоти за производството или продажбите, поделяне на пазари и клиенти, включително манипулиране на търгове, ограничения на вноса или износа и/или антиконкурентни действия срещу други конкуренти;
13. „програма за освобождаване от глоби и намаляване на техния размер“ означава програма, въз основа на която участник в таен картел, независимо от другите предприятия, участващи в картела, сътрудничи при разследването на орган за защита на конкуренцията, като доброволно предоставя изявления, свързани с неговите познания относно картела и своята роля в него, в замяна на което участникът се освобождава от глобите, които ще бъдат наложени на картела, или размерът на неговата глоба се намалява;
14. „изявление на предприятие във връзка с освобождаване от глоби и намаляване на техния размер“ означава устно или писмено доброволно предоставено изявление от предприятие или от негово име, предоставено на орган за защита на конкуренцията, в което се описват познанията на предприятието относно таен картел и неговата роля в него, като изявлението е изготвено специално за представяне на органа с оглед освобождаване от глоби или намаляване на техния размер съгласно програма за освобождаване от глоби и намаляване на техния размер във връзка с прилагането на член 101 от Договора или съответната разпоредба съгласно националното право; тук не се включват документи или информация, които съществуват независимо от производството на орган за защита на конкуренцията („вече съществуваща информация“);
15. „заявление за постигане на споразумение“ означава доброволно предоставено изявление от предприятие или от негово име, подадено до орган за защита на конкуренцията, което съдържа потвърждение от предприятието за неговото участие в нарушение на член 101 от Договора или съответната разпоредба от националното право и неговата отговорност за това нарушение, като изявлението е изготвено специално като формално искане към органа за провеждане на ускорено производство;
16. „надценка“ означава всяка положителна разлика между действително платената цена и цената, която би била определена при липса на нарушение на правото в областта на конкуренцията.
17. „уреждане на спор по взаимно съгласие“ означава споразумение, съгласно което се изплаща обезщетение след решаване на спор по взаимно съгласие.

ГЛАВА II

РАЗКРИВАНЕ НА ДОКАЗАТЕЛСТВА

Член 5

Разкриване на доказателства

1. Държавите членки гарантират, че когато ищец е представил разумно достъпни факти и доказателства, които дават действителни основания да се подозира, че той или лицата, които представлява, са понесли вреда вследствие на нарушение на правото в областта на конкуренцията, извършено от ответника, националните съдилища могат да разпоредят ответникът или трето лице да разкрият доказателства, независимо дали тези доказателства са включени и в преписката на орган за защита на конкуренцията, предмет на условията, посочени в настоящата глава. Освен това държавите членки гарантират, че съдилищата имат правомощия да разпореждат разкриване на доказателства от ищеца или трета страна по искане на ответника.

Настоящата разпоредба не засяга правата и задълженията на националните съдилища съгласно Регламент (ЕО) № 1206/2001 на Съвета.
2. Държавите членки гарантират, че националните съдилища разпореждат посоченото в параграф 1 разкриване на доказателства, когато поискалата разкриването страна е:
  - а) доказала, че доказателствата под контрола на другата страна или трета страна са от значение във връзка с обосноваването на нейния иск или защита; и
  - б) посочила или отделни доказателства, или колкото се може по-прецизни и ограничени категории от тези доказателства въз основа на разумно достъпни факти.
3. Държавите членки гарантират, че националните съдилища ограничават разкриването на доказателства до пропорционална степен. Когато определят дали поискано от дадена страна разкриване е пропорционално, националните съдилища отчитат законните интереси на всички засегнати страни и трети страни. По-специално съдилищата вземат предвид:
  - а) вероятността предполагаемото нарушение на правото в областта на конкуренцията действително да е било извършено;
  - б) обхвата и разходите за разкриване, особено за всички засегнати трети страни; и
  - в) дали доказателствата, които следва да бъдат разкрити, съдържат поверителна информация, особено такава, която се отнася за трети страни, и договореностите за защита на тази поверителна информация; и
  - г) в случаи, в които нарушението се разследва или е било разследвано от орган за защита на конкуренцията, дали искането е било формулирано конкретно с оглед на естеството, предмета или съдържанието на тези документи, а не с общо искане относно документите, представени от

орган за защита на конкуренцията или съхранявани в преписката на този орган.

4. Държавите членки гарантират, че националните съдилища разполагат с ефективни мерки за защита на поверителна информация от неправилно използване във възможно най-голяма степен, като същевременно се гарантира, че съответните доказателства, съдържащи тази информация, са достъпни по исکا за обезщетение.
5. Държавите членки предприемат необходимите мерки, за да придадат пълно действие на правните привилегии и другите права, съгласно които лицата не се принуждават да разкриват доказателства.
6. Държавите членки гарантират, че до степента, в която техните съдилища разполагат с правомощия да разпореждат разкриване, без да изслушват лицето, от което се исқа да разкрие дадена информация, не може да се налага санкция за неспазване на такова разпореждане до момента, в който адресатът на разпореждането не бъде изслушан от съда.
7. Доказателствата включват всички видове доказателства, допустими пред сезирания национален съд, и по-специално документи и други предмети, съдържащи информация, независимо от носителя, на който тя се съхранява.
8. Без да се засяга задължението, определено в параграф 4, и ограниченията, определени в член 6, настоящият член не възпрепятства държавите членки да поддържат или въвеждат правила, които водят до по-широкообхватно разкриване на доказателства.

Член 6

Ограничения относно разкриването на доказателства от преписката на орган за защита на конкуренцията

1. Държавите членки гарантират, че за целите на искове за обезщетение националните съдилища не могат в никой момент да разпореждат на страна по исқа или трета страна да разкрие която и да било от следните категории доказателства:
  - а) изявления на предприятия във връзка с освобождаване от глоби и намаляване на техния размер; и
  - б) заявления за постигане на споразумение.
2. Държавите членки гарантират, че за целите на искове за обезщетение националните съдилища могат да разпореждат разкриване на следните категории доказателства единствено след като орган за защита на конкуренцията е приключил своето производство или е взел решение, посочено в член 5 от Регламент № 1/2003 или в глава III от Регламент № 1/2003:
  - а) информация, която е била изготвена от физическо или юридическо лице специално за производство на орган за защита на конкуренцията;
  - б) информация, която е била изготвена от орган за защита на конкуренцията в хода на неговото производство.
3. Разкриването на доказателства от преписката на орган за защита на конкуренцията, които не попадат в някоя от категориите, изброени в параграф

1 или 2 от настоящия член, може да бъде разпореждано по искове за обезщетение по всяко време.

Член 7

Ограничения за използването на доказателства, получени единствено чрез достъп до преписката на орган за защита на конкуренцията

1. Държавите членки гарантират, че доказателствата, които попадат в една от категориите, посочени в член 6, параграф 1, и които са получени от физическо или юридическо лице единствено чрез достъп до преписката на орган за защита на конкуренцията при упражняване на неговите права на защита съгласно член 27 от Регламент № 1/2003 или съответстващите разпоредби по националното право, не са допустими по искове за обезщетение.
2. Държавите членки гарантират, че доказателства, които попадат в някоя от категориите, изброени в член 6, параграф 2 и които са получени от физическо или юридическо лице единствено чрез достъп до преписката на орган за защита на конкуренцията при упражняване на неговото право на защита съгласно член 27 от Регламент № 1/2003 или съответните разпоредби по националното право, не са допустими по искове за обезщетение до момента, в който органът за защита на конкуренцията не приключи своето производство или не вземе решение, както е посочено в член 5 от Регламент № 1/2003 или в глава III от Регламент № 1/2003.
3. Държавите членки гарантират, че доказателства, които са получени от физическо или юридическо лице единствено чрез достъп до преписката на орган за защита на конкуренцията при упражняване на неговите права на защита съгласно член 27 от Регламент № 1/2003 или съответстващите разпоредби по националното право и които не са недопустими съгласно параграф 1 или 2 от настоящия член, могат да бъдат използвани само по иск за обезщетение от страна на това лице или от страна на физическо или юридическо лице, което е правопреемник на неговите права, включително лице, придобило неговия иск.

Член 8

Санкции

1. Държавите членки гарантират, че националните съдилища имат правомощия да налагат санкции на страните, трети страни и техните правни представители в случай на:
  - а) неспазване или отказ да се спази съдебно разпореждане за разкриване;
  - б) унищожаване на съществени доказателства, при условие че към момента на унищожаването:
    - унищожавашата страна е била страна по производството на орган за защита на конкуренцията във връзка с поведението, предмет на иска за обезщетение; или
    - унищожавашата страна е знаела или би трябвало да ѝ е известно, че пред националния съд е предявен иск за обезщетение и че

- доказателствата са били от значение за обосноваване на иска за обезщетение или защита срещу него; или
- унищожавашата страна е знаела, че доказателствата са били от значение за висящ или предстоящ иск за обезщетение, предявен от нея или срещу нея;
  - в) неспазване или отказ да се спазят задълженията, наложени със съдебно разпореждане, за защита на поверителна информация; или
  - г) злоупотреба с правата относно разкриването на доказателства, предвидени в настоящата глава, и с доказателствата и информацията, придобити по този начин.
2. Държавите членки гарантират, че санкциите, които националните съдилища могат да налагат, са ефективни, пропорционални и възпиращи. Санкциите, които националните съдилища могат да налагат, включват, доколкото се отнася за поведението на страна по производство за обезщетение, възможност да се направят неблагоприятни изводи, например да се приеме, че съответното твърдение е доказано или да се отхвърлят изцяло или отчасти предявени претенции или защитни аргументи, и възможността да се разпорежи заплащане на разходите.

ГЛАВА III

ДЕЙСТВИЕ НА НАЦИОНАЛНИ РЕШЕНИЯ, ДАВНОСТНИ СРОКОВЕ, СОЛИДАРНА ОТГОВОРНОСТ

Член 9

Действие на национални решения

Държавите членки гарантират, че когато националните съдилища се произнасят по искове за обезщетение съгласно членове 101 или 102 от Договора или съгласно националното право в областта на конкуренцията по споразумения, решения или практики, които вече са предмет на окончателно решение за установяване на нарушение, издадено от национален орган за защита на конкуренцията или съд, извършващ съдебен контрол, тези съдилища не могат да вземат решения, които са в противоречие с това установяване на нарушение. Това задължение не засяга правата и задълженията съгласно член 267 от Договора.

Член 10

Давностни срокове

1. Държавите членки определят правила, приложими по отношение на давностните срокове за предявяване на иск за обезщетение в съответствие с настоящия член. В тези правила се определя кога започва да тече давностният срок, продължителността на този срок и обстоятелствата, при които той може да бъде прекъснат или преустановен.

2. Държавите членки гарантират, че давностният срок не започва да тече преди страната, понесла вреда, да научи или може разумно да се предполага, че знае за:
  - i) поведението, съставляващо нарушението;
  - ii) количественото определяне на това поведение като нарушение на европейското или националното право в областта на конкуренцията;
  - iii) факта, че това нарушение ѝ е причинило вреда, и
  - iv) самоличността на лицето, което е причинило тази вреда.
3. Държавите членки гарантират, че давностният срок не започва да тече преди деня, в който се преустановява продължаващо или повтарящо се нарушение.
4. Държавите членки гарантират, че давностният срок за предявяване на иск за обезщетение е поне пет години.
5. Държавите членки гарантират, че давностният срок се преустановява временно, ако орган за защита на конкуренцията предприеме действие с цел разследване или откриване на производство по отношение на нарушение, което е свързано с иск за обезщетение. Това временно преустановяване приключва най-рано една година, след като решението за установяване на нарушение е станало окончателно или производството е прекратено по друг начин.

Член 11

Солидарна отговорност

1. Държавите членки гарантират, че предприятията, които са нарушили правото в областта на конкуренцията чрез съвместно поведение, са солидарно отговорни за щетите, причинени от нарушението: всяко от предприятията нарушители е длъжно да изплати обезщетение за цялата вреда и страната, понесла вреда, може да поиска пълно обезщетение от всяко от тези предприятия, докато не бъде напълно обезщетена.
2. Държавите членки гарантират, че предприятие, което е било освободено от глоби от орган за защита на конкуренцията съгласно програма за освобождаване от глоби и намаляване на техния размер, ще бъде подведено под отговорност от страни, понесли вреди, различни от неговите преки или непреки купувачи или доставчици, само когато тези страни, понесли вреди, докажат, че не могат да получат пълно обезщетение от другите предприятия, участвали в същото нарушение на правото в областта на конкуренцията.
3. Държавите членки гарантират, че предприятието нарушител може да си възстанови дял от обезщетението от всяко друго предприятие нарушител, като неговият размер се определя в контекста на тяхната относителна отговорност за вредата, причинена от нарушението. Размерът на дела на предприятие, което е било освободено от глоба от орган за защита на конкуренцията съгласно програма за освобождаване от глоби и намаляване на техния размер, не надхвърля размера на вредата, която то е причинило на своите преки или непреки купувачи или доставчици.
4. Държавите членки гарантират, че до степената, в която нарушението е причинило вреда на увредени страни, различни от преките или непреките

купувачи или доставчици на предприятията нарушители, размерът на дела от обезщетението на лицето, освободено от глоби, се определя в контекста на неговата относителна отговорност за тази вреда.

ГЛАВА IV

ПРЕХВЪРЛЯНЕ НА НАДЦЕНКИ

Член 12

Прехвърлянето като защита

1. Държавите членки гарантират, че ответникът по иск за обезщетение може да се позове в своята защита срещу иск за обезщетение на факта, че ищецът е прехвърлил цялата или част от надценката вследствие на нарушение. Доказателствената тежест, свързана с доказване, че надценката е била прехвърлена, се поема от ответника.
2. Доколкото надценката е била прехвърлена върху лица от следващото равнище на веригата на доставки, за които от правна гледна точка е невъзможно да поискат обезщетение за понесената от тях вреда, ответникът няма право да се позове на описаната в предходния параграф защита.

Член 13

Непреки купувачи

1. Държавите членки гарантират, че когато по иск за обезщетение наличието на претенция за понесени вреди или размерът на обезщетението, което следва да се присъди, зависи от въпроса дали или до каква степен на ищеца е била прехвърлена надценка, ищецът носи доказателствената тежест, свързана с доказване на съществуването и обхвата на това прехвърляне.
2. В ситуацията, описана в параграф 1 от настоящия член, се счита, че непрекият купувач е доказал, че му е била прехвърлена надценка, когато е доказал, че:
  - а) ответникът е извършил нарушение на правото в областта на конкуренцията;
  - б) нарушението е довело до надценка за прекия купувач на ответника; и
  - в) той е закупил стоките или услугите, предмет на нарушението, или е закупил стоки или услуги, произтичащи от или съдържащи стоките или услугите, които са били предмет на нарушението.

Държавите членки гарантират, че съдът разполага с правомощия да изчисли какъв дял от тази надценка е бил прехвърлен.

Настоящият параграф не засяга правото на нарушителя да докаже, че надценката не е била прехвърлена или не е била прехвърлена изцяло на непрекия купувач.

Член 14

Пропуснати ползи и нарушение на равнището на доставки

1. Правилата, определени в настоящата глава, не засягат правото на страна, понесла вреди, да поиска обезщетение за пропуснати ползи.
2. Държавите членки гарантират, че правилата, определени в настоящата глава, се прилагат по съответния начин и когато нарушението на правото в областта на конкуренцията е свързано с доставки за предприятието нарушител.

Член 15

Искове за обезщетение от ищци от различни равнища на веригата на доставки

1. Държавите членки гарантират, че когато оценяват дали е удовлетворено изискването за доказателствената тежест, произтичащо от прилагането на член 13, националните съдилища, сезирани по иск за обезщетение, надлежно вземат под внимание:
  - а) искове за обезщетение, които са свързани със същото нарушение на правото в областта на конкуренцията, но са заведени от ищци от други равнища на веригата на доставки; или
  - б) решенията по тези искове.
2. Настоящият член не засяга правата и задълженията на националните съдилища съгласно член 30 от Регламент (ЕС) № 1215/2012.

ГЛАВА V

КОЛИЧЕСТВЕНО ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ВРЕДАТА

Член 16

Количествено определяне на вредата

1. Държавите членки гарантират, че в случай на нарушение от картел се приема, че нарушението е причинило вреда. Предприятието нарушител има право да обори тази презумпция.
2. Държавите членки гарантират, че доказателствената тежест и равнището на доказване и установяване по фактите, необходими за количественото определяне на вредата, не поражда ситуация, в която упражняването на правото на обезщетение за страната, понесла вреди, е практически невъзможно или изключително трудно. Държавите членки предвиждат, че съдът разполага с правомощия да изчислява размера на вредата.

ГЛАВА VI

РЕШАВАНЕ НА СПОР ПО ВЗАИМНО СЪГЛАСИЕ

Член 17

Действие на временното преустановяване при решаване на спор по взаимно съгласие

1. Държавите членки гарантират, че давностният срок за предявяване на иск за обезщетение се преустановява за времетраенето на процеса за решаване на спора по взаимно съгласие. Временното преустановяване на давностния срок се прилага само по отношение на страните, които участват или са участвали в решаване на спора по взаимно съгласие.
2. Държавите членки гарантират, че националните съдилища, сезирани по иск за обезщетение, могат да преустановят временно производството, когато страните по производството участват в решаване на спора по взаимно съгласие във връзка с претенцията за понесени вреди, която е предмет на иска за обезщетение.

Член 18

Действие на уреждането на спорове по взаимно съгласие върху последващи иски за обезщетение

1. Държавите членки гарантират, че след уреждане на спор по взаимно съгласие претенцията на страна, понесла вреди, която участва в уреждането на спора, се намалява с дела от вредата на участващия в уреждането на спора нарушител, причинена на страната, понесла вреда вследствие на нарушението. Съизвършителите на нарушението, които не участват в уреждането на спора, не могат да си възстановяват сумата за остатъка от претенцията за понесени вреди от участващия в уреждането на спора съизвършител на нарушението. Участващият в уреждането на спора съизвършител на нарушението може да бъде заставен да изплати обезщетение на страната, понесла вреда, която участва в уреждането на спора, само когато останалите нарушители, които не участват в уреждането на спора, не са в състояние да изплатят обезщетение, което отговаря на остатъка от претенцията.
2. Когато определят сумата, която следва да се изплати от всеки съизвършител на нарушение, националните съдилища надлежно вземат под внимание всички предходни случаи на уреждане на спорове по взаимно съгласие, в което е участвал съответният съизвършител на нарушение.

ГЛАВА VII

ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

Член 19

Преглед

Комисията извършва преглед на настоящата директива и докладва на Европейския парламент и на Съвета не по-късно от [...] [*изчислява се като 5 години след датата, определена като краен срок за транспониране на настоящата директива.*]

Член 20

Транспониране

1. Държавите членки привеждат в действие законовите, подзаконовите и административните разпоредби, необходими с цел спазване на настоящата директива не по-късно от [*изчислява се като 2 години след датата на приемане на настоящата директива*]. Те незабавно съобщават на Комисията текста на тези разпоредби.

Когато държавите членки приемат тези разпоредби, те съдържат позоваване на настоящата директива или се придружават от такова позоваване при официалното им публикуване. Редът на това позоваване се определя от държавите членки.

2. Държавите членки съобщават на Комисията текста на основните разпоредби от националното право, които те приемат в областта, уредена с настоящата директива.

Член 21

Влизане в сила

Настоящата директива влиза в сила на двадесетия ден след деня на публикуването ѝ в *Официален вестник на Европейския съюз*.

Член 22

Адресати

Адресати на настоящата директива са държавите членки.

Съставено в Страсбург на [...] година.

За Европейския парламент

За Съвета

ЗАКОНОДАТЕЛНА ФИНАНСОВА ОБОСНОВКА

Настоящото предложение няма отражение върху бюджета на ЕС.